

OPINIA

nățională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDATIA „ROMÂNIA DE MÂINE”

CULTURA DEMOCRATIEI SI STATUL DE DREPT

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

Cultura democrației sau civilizația acesteia învederează că adevărată democrație îmbină coherent libertatea și responsabilitatea iar statul de drept nu înseamnă, cum în mod vulgar și, poate, tendențios, înțeleg sau susțin unii, un stat în care "predomină drepturile" ori bunul plac în interpretarea și aplicarea legilor. Mult invocată și necesara societate civilă nu este o societate a bunului plac, a dezordinii și interpretării legilor prin încărcarea eticii sociale, a normelor morale, fără nici un fel de răspundere față de interesele unor colectivități, fără a mai vorbi despre cele naționale. Teoria socială modernă, dar și practica democratică atrag atenția asupra riscului "la care poate fi expusă societatea civilă dacă nu dispune simultan de legi și proceduri cu efect asupra tuturor... Atât societatea civilă cât și statul sunt necesare, dar fiecare dintre ele își are al său *raison d'être* și propria realitate autonomă".¹⁾

Societatea civilă, adică aceea în care normele democratice funcționează din plin și eficient, cetățenii fiind conștienți de valorile libertății și responsabilității, ca și statul de drept nu pot apăra peste noapte, ci se constituie și se afirmă în timp. După unele opinii "am exagerat, poate, spunând că e nevoie de vreo șaisprezece de ani pentru ca societatea civilă să devină realitate; condițiile oricum diferă de la o țară la alta, de la o societate la alta, dar este necesară cel puțin o generație".²⁾

Referindu-ne la actualul stadiu de dezvoltare a țării noastre, s-ar putea spune că pentru a nu se transforma într-un prelungit drum "la întâmpinare" sau într-un lanț de "stări provizorii", generate de ciocnirea dintre interesele de grup, particulare, de partid - oricare ar fi acestea - tranziția are nevoie de o strategie, de o linie coerentă a reformelor și transformărilor social-economice, mereu raportate la acea adevărată busolă a României de mîne pe care o reprezintă interesele naționale. Din aceste considerente, nu este o cerință subiectivă, conjuncturală a dori ca exercitarea

sau, mai bine spus, exercițiile democrației să se manifeste ca acte sau fapte de cultură civică. Spiritul democratic al ofertei egale de șanse este proba de neînllocuit că ordinea concurenței și competiției se bazează pe competență și justiție, pe liber-

tatea de a acționa dar și pe conștiința "rajiunii de a fi" și a se impune a îndatoririlor conșințite de lege, în sensul său social dar și strict juridic, adică prin prisma controlului social și "reparației ori sancțiunilor când se produc încălcări ale legii".

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru o ținută corectă

Acad. STEFAN MILCU

Titlul acestui eseu poate genera unele confuzii datorită semnificațiilor diferite acordate termenului de ținută. Ne vom referi, de fapt, la stațiunea bipedă, caracteristică omului. Este cunoscut efortul ce-l face copilul, în primii doi ani de la naștere, pentru a se ridica la verticală și a merge privind înainte, capacitate condiționată de dezvoltarea structurilor complexe ale creierului și ale scheletului axial. Coloana vertebrală este construită printr-o adaptare la statică și mișcare, așa cum o arată situația centrului de greutate la nivelul ultimelor vertere lombare.

Este surprinzătoare ignorarea rolului și modului cum se desfășoară în cursul existenței noastre dinamica bipedă, care ar putea fi definită ca ținută proprie fiecărei persoane. Este suficient să priviți cu atenție spre acest obiectiv pentru a constata mareea frecvență a ținutelor defectuoase, cunoscute în ortopedie și, în general, în suferințele agrivate de ceea ce în medicină se numesc cifoze și scolioze.

Ele apar, în unele cazuri, încă din perioada școlară, prin atitudinile adoptate la scris și citit, care determină modificările citate ale coloanei vertebrale. După 50 de ani apar modificări în structura vertebrelor, care vor agrava aceste disperări prin diminuarea rezistenței, producând la vîrstă a treia scădere în înălțimii.

De altfel, încă din perioada precedentă a vîrstei de adult tânăr sau matur, apar suferințe statice și dinamice care necesită tratamente de protejare impuse de așa-zisul spate rotund și de umeri asimetrici, care trădează severe modificări ale structurilor vertebrale.

Această patologie complexă a ținutei poate fi prevenită prin adoptarea staticei normale al cărui exemplu este dat de modelele statuare antice, de ținuta militară și de practicarea culturii fizice, care întrețin integritatea și capacitatea funcțională a sistemului vertebro-muscular.

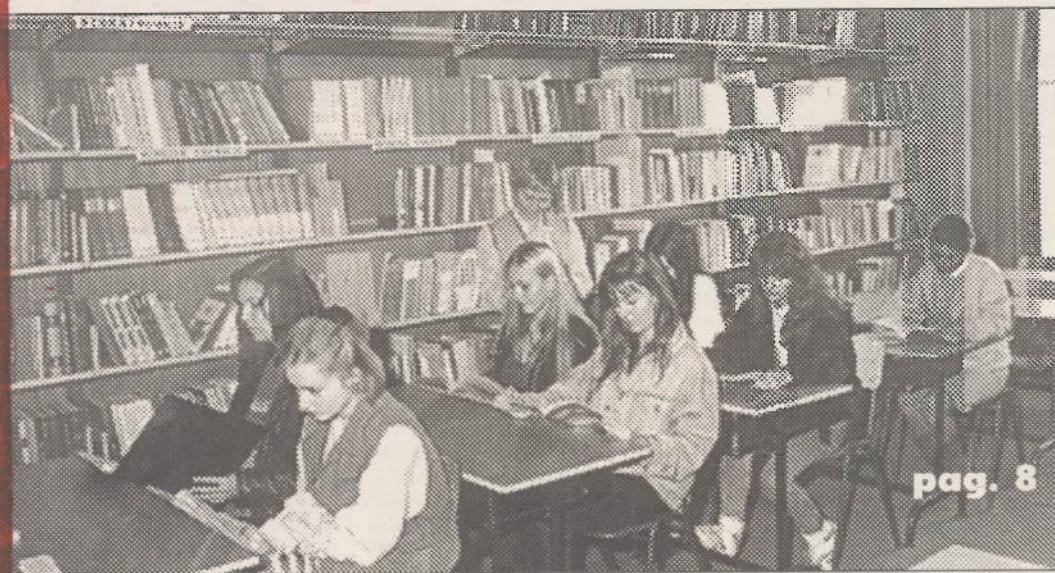
A merge drept, privind spre orizont, constituie o recomandare simplă, dar de prim ordin, ca și evitarea ținutei deficitare în practica lecturii și a scrisului.

În cadrul dezbatelor desfășurate la acest punct s-a subliniat faptul că, fiind o universitate care dorește și are condiții să se apropie foarte rapid de modul de organizare și de principiile educaționale și de formare, de metodele moderne folosite în Occident, Universitatea "Spiru Haret" își propune să realizeze o îmbinare creatoare între învățământul superior și cercetarea științifică, cu participarea reală și directă a studenților. Un asemenea proces, cu rezultate evidente și apreciabile, este, de altfel, prezent în toate universitățile din S.U.A. și țările dezvoltate din Europa.

Iată de ce una din măsurile dezbatute și hotărâte în ședință a fost aceea că, în cadrul fiecărei facultăți a Universității "Spiru Haret", să se definiteze un plan de cercetare științifică care să fie analizat și aprobat atât în Consiliul de conducere al facultății, cât și în Consiliile științifice de profil ale Fundației. Să facem o paranteză și să subliniem faptul că, în vederea elaborării, coordonării și realizării planului de cercetare științifică al Fundației și a planurilor de cercetare ale facultăților și catedrelor, Fundația a constituit o structură formată din 22 de consiliu științifice.

Se au astfel în vedere nu numai participarea în sine a studenților la cercetarea științifică, ci și formarea celor talentați și pasionați dintre ei pentru a ajunge, pornind de la ceea ce învață, la concluzii noi, originale și necesare progresului general al societății.

CĂRȚI ȘI APARATE MODERNE, BIBLIOTECI ȘI LABORATOARE LA ÎNDEMÂNĂ STUDENȚILOR UNIVERSITĂȚII "SPIRU HARET"

pag. 8

CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ LA FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE":

**Mai mult
decât o prioritate,
un privilegiu**

Prof.dr. MARIN IVAȘCU,
secretar științific al Fundației "România de Mâine"

pentru preocupările sistematice și eforturile generoase care se fac în cadrul Fundației privind organizarea, susținerea și dezvoltarea cercetării științifice.

O expresie a acestor realități o constituie și faptul că pe ordină de zi a ședinței Consiliului

de conducere al Fundației și Senatului Universității "Spiru Haret", din 29 septembrie 1995, a fost prevăzut un punct privind aprobarea planurilor de cercetare și a programelor manifestărilor științifice în noul an universitar 1995-1996.

(Continuare în pag. 6)

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ȘI RELANSAREA

ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof.dr. Constantin Ionete
- Prof.dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof.dr.doc. Alexandru Zanfir
- Prof.dr. Mircea Druc
- Prof.dr. Alexandru Albu
- Prof.dr. Mihai Părăluță
- Prof.dr. Gheorghe Zaman
- Prof.dr. Petre Mălcomețe
- Prof.dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Stefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Stefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Stefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof.dr. Liviu Maior
- Prof.dr. Grigore Brâncuș
- Prof.dr. Dan Ghiocei
- Prof.dr. Emil Tocaci
- Prof.dr.doc. Grigore Posea
- Prof.dr. Gheorghe Secară
- Prof.dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

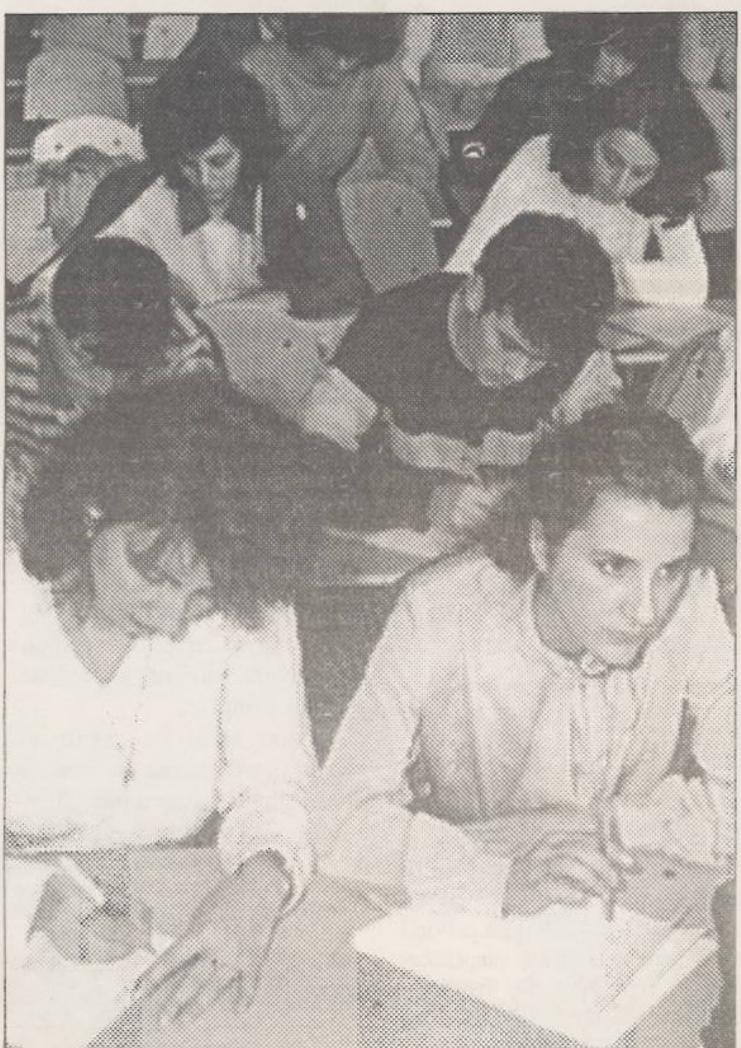
COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII

ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
 - Prof.dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
 - Radu Beligan
 - Grigore Vieru
 - Paul Everac
 - Dinu Săraru
 - Prof.dr. Ion Dodu Bălan
 - Prof.dr. Victor Giuleanu
 - Dumitru Radu Popescu
- COLEGIUL PENTRU
IDEEA NAȚIONALĂ
SI SOCIALĂ IN ROMÂNIA**
- Prof.dr. Aurelian Bondrea
 - Prof.dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
 - Prof.dr.doc. Titu Georgescu
 - Prof.dr. Ștefan Lache

Director:
Prof.dr. AURELIAN BONDREA

ORA DE CURS

Sub semnul cercetării științifice la Universitatea "Spiru Haret"

VALORILE TRADITIONALE ÎN SOCIETĂȚILE “DECAPITATE IDEOLOGIC”

Prof.univ.dr. NICOLAE RADU
Dr. CARMEN FURTUNĂ

În studiul **Cultura tradițională și modernitatea în lumea de azi** (apărut în „Opinia națională”, nr. 107/1995), ne-am referit la noul sens al tradiției și am încercat să punem direct problema relației dintre tradiție și epoca industrială și, distinct, dintre tradiție și epoca postindustrială. Era necesar să fie subliniat faptul că, în vreme ce valorile tradiției sunt într-un conflict de fond cu prima epocă, aceleși valori sunt compatibile cu cea de a doua, mai mult, sunt chiar o condiție a edificării acesteia într-un ritm mai alert. Și, mai simplu, cine dorește să înainteze spre „epoca ce vine”, spre „noua civilizație” și nu are tradiții puternice trebuie să și le construiască, să le reconstituie, să le revigoreze cu orice preț. Valorile tradiției reprezintă una din componentele esențiale ale epocii postindustriale, care își creează „sufletul” cu întârziere.

Ar trebui să ne dea mai mult de gândit aceste idei simple și, în același timp, extrem de prețioase prin adevărul fundamental pe care îl conțin. Putem ajunge, astfel, la problema societăților postcomuniste „decapitate ideologic”. Daniel Bell a scris mai demult o lucrare ciudată, intitulată **The End of Ideology**, și a avut dreptate să o facă. Una din opțiunile mai îndepărătate ale omenirii va fi, cu siguranță, legată și de acest tip de sfârșit. Chiar dacă nu al tuturor ideologiilor, cel puțin al celor clasice. Dar până atunci va mai trece timp. Pentru moment, în Est, traversăm epoca societăților „decapitate ideologic”, a sfârșitului ideologiei pe care am cunoscut-o în intervalul 1945-1989 sau, într-un limbaj mai specializat, epoca societăților weberiene intrate în criză. Nu ne propunem să discutăm aici dacă acest sfârșit este meritat sau nu, ci doar să constatăm acest lucru, adică să recunoaștem ceea ce s-a întâmplat. Și încă un aspect trebuie subliniat: trecutul nu se mai poate întoarce exact în forma în care l-am cunoscut; calitatea de trecut apare ca o consecință a incapacității (sau a imposibilității) de adaptare la un alt prezent, iar inadaptarea este chiar una din cauzele majore ale dispariției unor societăți și culturi, în linia de gădire de la Spengler („anchiloza”) la Sorokin („sfârșitul unui ciclu evolutiv”) și Toynbee („pielea Spartei victorioase după războiul peloponeziac”). Oricum, rămâne cert faptul că prăbusirea unei ideologii atrage după sine un „gol valoric” deosebit de periculos pentru orice societate. Ideologia comunistă, indiferent de faptul că o acceptăm sau nu, legă strâns la un loc un popor, asigură coerenta comportamentelor, coeziunea structurilor sociale. Dispariția ei a anotimizat (dezorganizat) sistemul de valori fundamentale și, în final, întreaga societate. Reorganizarea nu este un fenomen spontan, de aceea se și constată un adevărat câmp de confruntare a unor noi ideologii, iar în sfera valorilor: tradiția, religia, sentimentul patriotic etc. reiau treptat efortul de refacere a identității etnospirituale a popoarelor. În acest nou context istoric, tradiția ne preocupă în cu totul alt mod decât în analiza precedentă: în ce măsură poate ea contribui la asigurarea identității etnospirituale a poporului român (că poate contribui

este sigur, dar în ce măsură este o cu totul altă problemă, la care nu se poate răspunde decât prin analize aprofundate). **Diagnoza tradiției, pornind de la cercetarea atență a societății românești, rămâne una din mari probleme ale diagnozei identității noastre etnospirituale.** Iar diagnoza înseamnă, în acest caz, stabilirea valorilor pe care le mai conservă, a locului posibil al acestora într-un nou ansamblu valoric fundamental, capabil să ne asigure dezvoltarea. La acest sfârșit de secol, de mileniu, dar și - mai ales - de epocă istorică, problema tradiției devine, firesc, dramatică pentru popoarele. Înțelegându-i noul rol, urmează, natural, să ne întrebăm: Cât a mai rămas din ea? Ce rol poate juca în susținerea identității etnospirituale a poporului nostru? În ce măsură poate ține piept pușcii fierbinte și periculos al dezvoltării tehnologice?

Criza tradiției, criza religiei, criza sentimentului patriotic reprezintă astăzi realități, dar și singurele puncte efective de sprinț în declansarea unor acțiuni sociale adecvate noilor condiții istorice pe care le trăim. Vom continua cu analiza tradiției, începând chiar cu definirea conceptului. Căci nu putem renunța la distincția dintre **tradiție și anchiloza**, dintre **tradiție și inovație anarhică**, dintre **tradiție și inovație organică**, ce îi permite lui Kanjuro Fujima (omul considerat de guvernul japonez „o importantă și intangibilă proprietate culturală a națiunii japoaneze”) să vorbească de faptul că, pentru a rezista - și, după el, tradiția poate rezista -, este nevoie ca ea să țină seama de necesități și de imperativele vremurilor moderne.

În înțelesul obișnuit, **tradiția** înseamnă „transmisie” de: doctrine, legende, obiceiuri, mentalități etc., pe o lungă perioadă de timp, mai ales prin viu grai și exemplu (Petit Larousse Ilustré), o transmisie „în jos” (handed down, în formularea lui Raymond Williams), de la trecut la prezent, de la părinți la copii. Cultura tradițională a fost preluată pe cale orală, de la o generație la alta, și răstul ei a fost, ca al oricărei culturi, să contribuie la rezolvarea problemelor cu care sunt confruntați indivizi, comunități, societăți în ansamblu. Caracteristica esențială a culturii tradiționale este forța de coeziune, rezistența la schimbări fortuite, improvizare, dar și capacitatea de a se adapta atunci când împrejurările au cerut-o, probă că societatea omenească a supraviețuit pe un mare interval de timp.

În raport cu tradiția, **inovația** este exact opusul ei: producerea a ceva nou, adăugarea (prin creație proprie sau preluare), sporirea a ceea ce există. Definiția inovației este, evident, corectă, dar unele preizări devin necesare deoarece inovația nu a apărut doar odată cu epoca industrială. Și înainte a existat inovație și, în general, tradiția și inovația au coexistat în istorie. Fiecare epocă a fost succesoare a ceva, continuatoare unui anumit moment istoric, deci moștenitoarea unei tradiții. Pentru a se justifica în calitate de epocă distinctă, ea trebuia să-și aibă un anumit specific, iar acest specific nu-l-a putut da decât inovația. Din acest punct de vedere, întreaga istorie nu este

nimic altceva decât o neîntreruptă „transmisie” și o continuă „modificare” a moștenirii de la generațiile anterioare. Mereu se năruiesc și apar tradiții sau se combină cu influențe noi, create sau importate, coexistând împreună vreme îndelungată sau constituindu-se în forme organice noi, supuse, la rândul lor, unor noi eroziuni, prefaceri și evoluții. Căci, dacă funcția supremă a culturii este supraviețuirea societăților, atunci ea nu poate fi înțeleasă decât ca un continuu proces de învățare (adăugare) și uitare (eliminare), deoarece nu numai la nivelul indivizilor izolați, ci și la cel al istoriei, condițiile de viață se schimbă neconvenit, natura „provocărilor” se modifică, iar răspunsurile stereotipice nu pot fi decât dezadaptative.

Din acest punct de vedere, lumea de azi nu se deosebește de cea de ieri decât prin tipul de „provocare” la care încearcă să răspundă.

Cultura tehnologică este de cu totul altă natură decât cea tradițională, indiferent de mulțimea variantelor tradiției. Aceasta este, de fapt, fondul problemei. Tradiții au dispărut și au apărut și în trecut, s-au complicat și amplificat în destule cazuri, au făcut schimburi de valori de cele mai diferențiate naturi de când există grupuri umane, dar **contactul cu valorile tehnicii industriale le-a confruntat pe toate cu un gen de probleme cu totul noi**, căci cultura tehnologică se opune tuturor tradițiilor și, ori de câte ori este posibil, le elimină. Nu a fost cazul relațiilor dintre culturile tradiționale. Cu excepția unor cazuri limită, culturile tradiționale nu se exclud reciproc prin simpla extindere pașnică a unor unelte sau prin amestecul populațiilor. În schimb, cultura tehnică le exclude pe celelalte în mod violent sau pașnic, în intervale scurte de timp, acționând direct, ca în cazul coloniilor, dar și la distanță, prin exportul de tehnică și, odată cu el, al unui anumit mod de viață. Presiunea este deosebit de puternică, deoarece neacceptarea noilor evoluții semnifică renunțarea la progres. A renunțat la tehnica înseamnă, în aceste condiții, a rămâne într-o stare de înăpoiere inacceptabilă, iar a accepta indică admitera dominației celor care o dețin. Dilema culturală a popoarelor în epoca industrială a fost și mai este încă de o mare gravitate: opozitie și renunțare la progres, cu toate consecințele pe care le implică acest fapt, acceptare și dezvoltare, dar sacrificarea priorilor tradiției pe altarul acesteia.

Însă istoria este un lucru mult mai complicat decât schemele logice. Unele țări au sacrificat totul pe altarul progresului și au reușit să-și anihilizeze chiar memoria, altele au rezistat cu prețul pierderii independenței sau al unei aspirații nemiloase; o a treia categorie s-a aflat continuu și se mai află încă la jumătatea drumului și încă într-un moment în care o nouă etapă de progres, legată de epoca postindustrială, nu mai cere acest sacrificiu, dimpotrivă, pretinde păstra-re, conservarea și revigorarea tradițiilor.

Intr-un asemenea context trebuie menționat faptul că, într-o țară ca a noastră, în care, la sfârșitul celui de al doilea război mondial, 80% din populație era încă formată din țărani, iar populația urbană, în mare parte majoritate, nu era mai veche de două generații, cultura tradițională era, de fapt, țărănească și sătească. De aceea, a vorbi despre tradiție și modernizare, la noi, înseamnă a vorbi mai ales despre contactul dintre tradiția țărănească și modernizarea impusă de dezvoltarea tehnicii, mai ales în ultimii 50-60 de ani, o perioadă de timp scurtă, în care procesele sociale și culturale s-au succedat cu mare viteză și n-au fost lipsite de un anume dramatism. Cei care au sesizat de la început și în toată amploarea ei această problemă au fost scriitorii. Analiza poziției acestora, ca și a celor adoptate pe baza unor cercetări sociale efectuate în ultima vreme ne va preocupa într-un studiu viitor.

PUNCTE DE VEDERE

SPRE CE FEL DE SOCIETATE NE ÎNDREPTĂM?

Explorarea viitorului și conștiința intereselor naționale

Dr. ION MITRAN

Invitația "Opiniei naționale" la o dezbatere multidisciplinară în jurul viitorului previzibil al ţării deschide, prin considerentele preliminare, semnate de prof. dr. Stefan Costea, o diversitate poate inepuizabilă și, oricum, în continuu mișcare, a "căilor de atac". Observația potrivit căreia accederea societății românești la "magistrala" istoriei a fost și este o problemă a teoriei și, deopotrivă, a practicii sociale, a colectivității naționale dar și a grupurilor, a fiecărui cetățean preocupaț de destinele lui și ale ţării invită la reflecții și la acțiune socială.

Reflecțiile și acțiunile sociale, adică abordările teoretice și transpunerea unora dintre ele în practică - fiindcă nu tot ce se imaginează teoretic poate deveni și practică socială - stau sub semnul constiinței intereselor (naționale, de grup sau individuale) iar dezbaterea lor este cu atât mai fertilă, cu cât ține seama de această premisă metodologică dar și de datele realității social-istorice a timpului pentru care și în care se "caută" ori se prefigurează imaginea societății spre care "ne îndreptăm". Se înțelege că România de mâine poate fi proiectată cu atât mai credibil și convingător, cu cât proiectul "se hrănește" din trecut și prezentul ţării, prin coroborare continuă cu mersul universal al civilizației contemporane, "beneficiul" unei dezbateri multidisciplinare venind, între altele, poate, în primul rând, din "disciplinarea" bazelor teoretice, ideatice ale dezbatării, iar în al doilea rând, din mediatisarea lor, din susținerea unei comunicări coerente, adecvate și oportune. Înaintarea pe căile unei civilizații superioare, pe trepte progresului istoric este, în felul său, ori într-un anume fel, o mișcare social-economică obiectivă, întreținută și stimulată de forța subiectivității umane, de condiția ei intelectuală. În acest sens, "disciplinarea" avută în vedere se referă la criteriile abordării viitorului și descifrării jaloanelor sau reperelor sale prin și din țesătura reală - socială, economică, umană și, de ce nu?, politică - a prezentului istoric, confuz și conjunctural numit de peste cinci ani "tranzitie".

O asemenea disciplinare, pentru a fi funcțională, adică utilă scopului dezbatării, trebuie să țină seama de faptul că - în succesiunea transformărilor de la Marea Unire din 1918 și apoi de la încheierea celui de-al doilea război mondial - au avut și au loc mutații neîntrerupte ale valorilor social-istorice, iar în acest cadru și ale idealurilor sociale și morale, încât dintre diferențele teorii posibile ale schimbării prin care a trecut și

trece țara după decembrie 1989 să se constituie (să se încheje) o opțiune programatică aplicabilă nu pentru că dorește sau impune o anumită orientare politică, ci fiindcă se cristalizează din interacția organică între imaginări-dezirabil și raționalitate-realitate. De aici și nevoia ca, în explorarea viitorului românesc, analizele și ipotezele oricărora dintre "căutători" sau participanți la dezbatere - fie că sunt economiști, sociologi, filozofi, politologii ori din alte sfere ale cercetării sociale - să întrunească, pe lângă evidența diferențierii multi sau intradisciplinară, calitatea sau capacitatea de a se regăsi împreună în conținutul ideatic al răspunsului sau, mai degrabă, al răspunsurilor la întrebarea fundamentală enunțată: spre ce societate ne îndreptăm?

Este o cerință elementară a comunicării publice, sociale, de a nu se închide în sine, nici în limbajul specios al unei discipline sau alteia, nici în perimetru analiștilor de diferite profesii (ca acelea enunțate mai sus).

A propune ansambluri sociale, o perspectivă a ființei naționale solicită, de bună seamă, a motiva rațional calea de urmat, a accredita posibilul în concordanță cu multitudinea intereselor unei comunități umane, ale naționii române în ansamblul său ori, mai precis, ale ansamblului cetățenilor statului român de drept (în proces de afirmare), a convinge sau influența constructiv fiecare dintre componentele mecanismului (încă nematurizat) al pluralismului politic, domeniul în care să spun cuvântul diversitatea, complementaritatea, dar și contradicțiile de interese. Nelsind, din păcate, perceperea acestora din urmă ca fiind ireconciliabile, automat este percepă ca imposibilă acceptarea unui necesar numitor comun al opțiunilor dezvoltării așa cum arată confrontările dintre diverse și, evident, prea multe partide (nu opțiuni doctrinare), unele dintre ele creații artificiale și nu emanații firești ale structurilor sociale și de proprietate (încă în "fierbere", nesedimentate ca poziție socială), fără a mai vorbi despre nocivitatea imixtiunilor din afară, cărora uneori le cad pradă vanități și "cedări" din interior.

Sunt, toate acestea - iar lista este departe de a fi completă - caracteristici ale actualului stadiu de dezvoltare a ţării. Încercarea de "a vedea prin ele" viitorul, de a prefigura locul și rolul României în Europa și în lumea următoarelor două-trei decenii nu trebuie să cadă nici sub influența defetismului emoțional, nici să fie începoștată de patimile negărilor politice reciproce, potențial distructive sub

raportul conștientizării intereselor naționale majore.

Desigur, examinarea obiectivă, științifică a căilor dezvoltării sociale nu poate face abstracție de realitatea că oamenii, dincolo de opțiunile lor politice sau chiar sub presiunea acestora, supuși trebuinței și necesității, încep să poată să și le asume, apoi treptat să le domine din momentul când dobândeșc conștiința situației lor și conștiința transformărilor sociale în care sunt implicați, pe care și le pot reprezenta ori și le pot "permite". Pe această cale, reprezentarea devenirii, conștientizarea viitorului suscă aspirații și, în același timp, solicită adaptarea aspirațiilor la posibilitățile oferite în perspectiva unor așteptări realiste. Tot atât de adevărat este însă - iar aceasta nu doar ca o ipoteză a teoriei sociale abstrakte ori speculative, ci prin prisma practicii sociale - că nu de puține ori așteptările se pot transforma în mituri și utopii.

În acest context, roul unei dezbatări lucide, realiste, dezbatări de patosul emoțional al partizanatului politic, oricare ar fi el, este acela ca, pe vreme de tranzitie, deci de provizorat și încercări succesive, unele reușite, altele eșecuri, să schizeze, să sugereze drumurile schimbării către stabilitate pe calea unor procese evolutive și conșiente în cursul cărora sunt

valorificate eficient, pentru individ și colectivitate, resursele și condițiile interne și externe. Iată de ce o dezbatere multidisciplinară asupra sensului și valoarilor viitorului românesc - la care nu se ajunge fără a depăși (înfrunta) numeroase dificultăți material-economice, dar și sociale-umane - poate aduce căștiguri teoretice și practice numai în măsura în care, concentrându-se asupra unor probleme și concepții-cheie ale dezvoltării, îndeosebi resursele materiale și umane, găsește și propune "cheia" sau "cheile" dezlegării unei succesiuni de dileme ale opțiunilor și soluțiilor posibile.

O dezbatere multidisciplinară are darul nu numai de a cuprinde din unghiuri diferite multe domenii, dar și de a oferi, din aceleasi unghiuri, serii de soluții coerente, cu efecte practice, în sensul aplicării concrete în situații concrete. Dacă au la dispoziție astfel de soluții, opțiunile politice au și șansa de a deveni credibile prin ceea ce construiesc, prin forță argumentelor, vitalizate de proba activității în serviciul intereselor naționale. Se impune, de aceea, o alianță a politicii cu știința. Este posibil sau este doar o iluzie? ■

dite cu dobândă redusă pentru execuțarea lucrărilor agricole, pentru procurarea îngrășămintelor chimice etc.

Înfăptuirea reformei în agricultură corespunde și exigențelor dezvoltării durabile a acesteia. Condiția minimă a durabilității este aceea de a menține stocul de capital natural care se referă la sol, atmosferă, plante, animale, care formează baza tuturor eco-sistemelor.

În același timp, obiectivul strategic fundamental al dezvoltării agriculturii îl constituie securitatea alimentară - asigurarea pentru întreaga populație a posibilităților de a obține în permanență o cantitate satisfăcătoare (suficientă) de alimente pentru a menține o viață activă, în condiții de sănătate.

Dezvoltarea durabilă a agriculturii cere să se acorde atenție următoarelor obiective: asigurarea creșterii economice și a necesarului de investiții; acoperirea necesităților umane de hrănă; apărarea calității mediului; asigurarea calității necesare a produselor; asigurarea pietelor de desfacere pentru producția agricolă; controlul politicii prejurilor; asigurarea unei infrastructuri adecvate; asigurarea viaibilității economice și tehnice a activităților agricole; îmbunătățirea calității vieții fermierilor și a întregii societăți. Toate acestea vor conduce la o structură agrară modernă, la eficiență înaltă și calitate ridicată, la costuri reduse.

Îndeplinirea obiectivelor menționate necesită sprinț susținut din partea statului, crearea cadrelui instituțional adecvat, instrumente și politici adecvate, managementul acțiunii, piețe specifice s.a.

Un rol însemnat îl au politicile agrare menite să dea satisfacție principalelor revendicări ale producătorilor, ori de câte ori ele sunt justificate (acestea se referă, în principal, la domeniul prejurilor, indirect - protecție vamală și direct - fixarea prejurilor garantate), să asigure perenitatea unui tip avansat de agricultură, să permită existența și prosperitatea gospodăriilor familiale; participanții la producție trebuie să fie nu doar simpli execuțanți, ci și responsabili cu gestiunea unor întreprinderi complexe, care să le asigure venituri satisfăcătoare.

A începe prin susținerea prejurilor este, în opinia noastră, o modalitate simplistă, care nu cercează cauza răului, pentru a-l înălța, ci urmărește doar ameliorarea situației. Prejurile ridicate conduc la creșterea ofertei și la reducerea cererii, agravând răul. Este necesar a se stabili prețuri satisfăcătoare, căt și venituri satisfăcătoare. De asemenea, stabilirea "prețului minim" necesită și măsuri care să asigure respectarea sa, care să permită stabilirea sau restabilirea echilibrului cerere-ofertă. O politică prin care este cumpărat excedentul de ofertă de un organism al statului va permite respectarea prejurilor garantate (mai mari decât prețul pieței).

Politica de susținere a prejurilor, ea singură, nu poate, firește, să regleze totul. Ea se cere a fi însotită de alte măsuri și politici: înființarea unor organisme de orientare a agriculturii, a unor societăți de amenajare funciară, de construcții etc.; analizarea și rezolvarea cu atenție a problemelor demografice; promovarea unei politici adecvate în domeniul pietelor agricole - crearea unor "piete de interes național"; constituirea unui sistem coherent de protecție a producătorului agricol și a consumatorului. Practica dovedește în permanență că măsurile parțiale și incomplete nu pot asigura promovarea unei politici viabile.

În fața unor asemenea probleme, suntem îndreptăți să credem că numai îndeplinirea corectă a rolului de partener economic și administrativ al statului va face posibilă înfăptuirea reformei în agricultură, încadrarea acestei ramuri fundamentale în ansamblul economiei naționale.

REPERE ALE DEZVOLTĂRII DURABILE ÎNTR-UN DOMENIU PRINCIPAL AL ECONOMIEI

Prof.dr. CORALIA ANGELESCU

Agricultura se află azi în fața a unor mari probleme: reașezarea acestei ramuri în economia de ansamblu a naționii; înfăptuirea reformei (în condițiile tranzitiei) - privatizarea; retehnologizarea; pregătirea forței de muncă; asigurarea resurselor umane necesare; dezvoltarea durabilă. Să, fără îndoială, în toate aceste mari și fundamentale procese, prezența statului este necesară, vitală în fiecare etapă a realizării acestor obiective de acută actualitate.

Un prim proces vital, în curs de desfășurare, este privatizarea. Structura proprietății în agricultură, în 1989, era: 54,7% din suprafața agricolă - în proprietatea cooperativelor, 29% - în proprietatea de stat, 15,6% - producători particulari. În 1994, se află în proprietatea privată 81,3% din suprafața agricolă și 79,5% din suprafața arabilă.

Aceste modificări au fost posibile prin elaborarea Legii fondului funciar, a cărei aplicare a avut și consecințe economice nedorente: lichidarea fizică a C.A.P.-urilor (distrugerea lor); proprietatea a fost divizată în loturi foarte mici, care nu sunt viabile în desfășurarea proceselor economice; cei mai mulți proprietari nu au mașini și unele agrocole moderne necesare; o treime din pământ aparține orășenilor și o mare parte bătrânilor; utilizarea defectuoasă a sistemului de irigații și chiar distrugerea lui în mare parte s.a.

Fără îndoială, dimensiunea fer-

melor, a gospodăriilor agricole este importantă. Deși acestea sunt mici, nu trebuie să existe însă nici un impediment în asocierea lor, astfel încât să se asigure mărimea necesară în utilizarea eficientă a factorilor de producție, fără a fi afectată proprietatea asupra pământului. Promovarea unor inițiative legislative cu privire la asociere, la crearea de cooperative ar genera, desigur, încredere în viabilitatea unor astfel de forme de organizare a activității și modalități de utilizare a factorilor de producție.

Procesul de privatizare în agricultură este amplu și complex. El nu vizează doar pământul, ci și mijloacele tehnice. Agricultura se caracterizează, în prezent, prin volumul redus al capitalului fix, cu un grad de tehnicitate depășit, ciclul lung de recuperare a investițiilor, slaba utilizare a sistemului de irigații, a parcului de tractoare și mașini agricole (mult diminuat prin distrugerea lor). Sunt necesare, de aceea, acțiuni legislative și politici economice care să permită depășirea acestei situații. Este limpede că noile结构uri agrare își vor dovedi caracterul viabil numai pe măsura înzestrării tehnice necesare. În acest sens, au și fost prevăzute o serie de măsuri, printre care: trecerea treptată a tractoarelor și mașinilor agricole din proprietatea statului în proprietatea privată; facilități pentru dotarea producătorilor cu tractoare și mașini agricole; acordarea de cre-

șere, suntem îndreptăți să credem că numai îndeplinirea corectă a rolului de partener economic și administrativ al statului va face posibilă înfăptuirea reformei în agricultură, încadrarea acestei ramuri fundamentale în ansamblul economiei naționale.

SERGHEI ESENIN

La centenarul "ultimului poet cu satu-n glas"

Prof. MARIA OSIAC
Prof.univ.dr. ION DODU BĂLAN

Într-unul din versurile sale celebre, Serghei Esenin - "un talentat poet tăran", cum îl numea Blok - mărturisea cu o mândrie amără, dar cu o nuanță aristocratică: "Sunt ultimul poet cu satu-n glas".

În această succintă autocaracterizare Esenin își fixa locul nu mai în lirica rusă, ci și în lirica universală, întrucât opera sa încheia una dintre temele fundamentale ale liricii, care vine din adâncurile antichității greco-romane, de la Hesiod și Vergilius, tema lumii rurale.

Împrejurări istorice binecunoscute, care au trezit în conștiința poetului regrete și nostalgie, brătalele distrugerii ale satului rus patriarhal, au contribuit la încheierea, într-o notă plină de melancolie și tragicism, a temei satului tradițional în poezie.

Noutatea acestor rânduri am vrea să stea în interpretarea poeziei eseniniene dintr-un unghi nou, deschizând porțile universului său artistic cu o cheie de aur, pe care ne-a oferit-o marele poet și filosof român Lucian Blaga născut, și el, la sat, în același an cu Esenin.

Coordonata originală, distinctă, a liricii eseniniene constă în faptul că poetul vede, ca și Octavian Goga în poezia românească - fără ca între ei să fie vreo influență nemijlocită -, specificitatea satului într-un amurg de veac, dar cu ochi asemănători cu ai lui Blaga, cel care spunea că "veșnicia s-a născut la sat". Nu-i aici nici o contradicție - vom vedea că acestea sunt coordonatele fundamentale ale liricii lui Esenin: sentimentul vremelniciei satului, în datele lui istorice, dar și al veșniciei sale, în datele lui spirituale.

E unanim recunoscut faptul că Esenin este poetul satului ruseesc de la începutul secolului XX.

Esenin era - cum singur mărturisește în autobiografia sa - fiu de tăran sărac. Si-a trăit copilăria "printre câmpii și stepe", cu libertatea și spiritul de aventură pe care le cultiva universul rural.

Copilăria trăită la sat i-a deschis poarta spre metafiza satului, a omului curat, cu ochii atârnăți de cer. Lucian Blaga arăta în discursul de recepție la Academie "Elogiul satului românesc" cu o uluitoare forță de caracterizare: "Copilăria și satul se întregesc reciproc, alcătuind un întreg inseparabil. S-ar putea vorbi despre o simbioză între copilărie și sat, o simbioză, datorită căreia fiecare din părți se alege cu un căstig. Căci, pe căt de adevarat e că mediul cel mai potrivit și cel mai fecund al copilăriei și satul, pe atât de adevarat e că și satul, la rândul lui, își găsește suprafața în florile în sufletul copilului. Există un apogeu exuberant, involt și baroc al copilăriei, care nu poate fi atins decât în lumea satului și există, pe de altă parte, aspecte tainești, orizonturi și structuri secrete ale satului, care nu pot fi sesizate decât în copilărie". Viața și opera lui Esenin demonstrează pe deplin asemănările lui Blaga.

Așa cum la Goga întreaga Transilvania se reflectă în sat, la Esenin Rusia și satul trezit în prag de Rusalii, satul cuprins de seceră ori bântuit de război, carele ce se-ntorc de la câmp, cosașii, flăcăii și fetele prinși în iureșul dansului, mama, bunicul și bunica, izbele cu streșini de paie, "cu icoane vechi și lumină slabă de candele", cu miros de plăcinte și de hamuri, întreaga lăvădă de lângă casă ori mesteacănul, arțarul, salcia, scorușul. De aceea am putea spune, ca Lamartine

despre Mistral: "Sub pana lui o țară a devenit un căntec".

Transilvania și satul lui Goga suferă însă o triplă împilare și asuprile: națională, religioasă și socială. De aceea, notele militante de revoltă sunt mult mai accentuate în lirica gogiană. E însă o revoltă în genunchi, în care murmură lacrima, se aude scrâșnetul durerii, pălpăie nădejdea unui popor "De-a pururi fără crezământ / La Dumnezeu, acolo-n cer / Si la-măpratul pe pământ".

Deși ne-am fi așteptat, la Esenin asemenea probleme grave, încrâncenate nu se pun decât în lupta dintre tradiție și înnoire, dintre civilizația patriarhală și tecnicismul care ucide poezia vremurilor trecute.

Pare să fie aici o vizionă expresionistă extrem de originală exprimată. E aici celebră antinomie sat-oraș: satul ca loc al virtuților eterne și orașul ca loc al prăbușirilor. De aceea, la Esenin confruntarea e mai mult între două medii, unul pur, la sat, și altul corupt la oraș, decât confruntarea dintre pături sociale.

Universul nealterat al armoniei și echilibrului, al împăcării cu sine însuși și cu lumea, universul primitor rural devine pentru poet para-

disul a căruia pierdere va marca o adeverătată tragedie. Poetul trăiește drama dezrădăcinării într-un sat lovit de aripa veacului de fier.

Întâlnirea cu satul nou, altul decât cel al copilăriei, e marcată de sentimentul înstrâinării printre se-menii: "Nu mă mai recunoaște nimeni / Sunt, pentru ei, un drumeț străin" și nu numai printre ei: "Azi o iscoadă trândavă, ciudată / Par dragelor ogoare și păduri", de sentimentul incomunicabilității: "Străin mi-e graiul ce-aud și-mi pare / Că-n țara mea și eu am ajuns străin", de sentimentul inutilității: "Aici mi-e versul de prisos, săracul / Ba chiar și eu-s, pesemne, de prisos".

Vatra-n paragină, izbele ce se propesc de gard, mucegaiul și ciorile ce bat cu aripa-n geam, bălăriile din ogrădă, crucile de lemn din întirzim sunt elementele constitutive ale unui univers foarte apropiat de cel al lui Goga.

Alături de imaginile unui sat concret, situat în ținuturile riazane, pe malul râului Oka, asistăm în universul liricii lui Esenin la plămădirea unei mitologii noi, înfăptuite sub ochii noștri, ai cititorilor, prin-tr-un fantastic și neobișnuit, surprinzător sistem de metafore, de figuri de stil, care transfigură universul, proiectând coordonatele satului eseninian pe coordonatele macrocosmosului. Un căel înecat într-un râu se transfigură într-un astru, în blândă lună, la care sănătatea tragică sentimentală maternă. E aici, neîndoios, o jandără de mit.

Într-o uluitoare libertate imagoistică, în universul satului din lirica eseniniană - mărturisit cu un susținut proaspăt, de copil - se petrec lucruri de-a dreptul fascinante, care alimentează o stranie și cuceritoare mitologie, prin inversarea termenilor dintre micro și macrocosmos. Luna

e o "meliușea cărlionăță", "cerul, vacă ce-a fătat / Vițelușul roș și-l lingă", luna poartă cușma ce poate fi zvărtilă de vânt, o iapă-și poate repezi "coada ei cea roșie pe cer", "Luceafărul roșu coboară tăcut / Si, ca un mânz, se înhamă la sania mea."

Universul rural imediat, palpabil, concret și macrocosmosul sunt aproape imposibil de delimitat, la fel cum legate sunt animalul și vegetalul: "La ugerul mamei, verde / Suge un pui de arțar" sau "Cu coade verzi / Si fustișoară albă / Veghează lângă lac mesteacănul / Ce minunat mesteacan! / Si ce piept! / Nici o femeie n-are / Unul la fel...".

Esenin proiectează satul mărunț, pierdut în stepă, peste întregul cosmos: "Sat pierdut prin viroage sălbaticice / În desăruri de crâng astupat / Împrejur, pe măguri și padine / Vezi doar cerul albastru, curat."

Satul devine, astfel, centrul lumii. Modest, umil, șters în mijlocul câmpiei, satul domină cosmosul și trezește sentimentul veșniciei. Ca și la Blaga, "satul se integrează într-un destin cosmic... dincolo de care nu există nimic", fiindcă aceasta este conștiința latentă a satului despre sine însuși.

"Nu e o metaforă - sublinia Vladimir Streinu - că Esenin, că să-și scrie opera întreagă, muiase tot timpul penita în sângele său".

Scrișul în sânge, la propriu și la figurat, cu jertfa propriei vieți e, neîndoios, în multe cazuri, semnul omului de geniu, al marilor creatori capabili să-și zidească existența și ce au mai drag în temelile operei lor, precum Meșterul Manole a făcut să dureze Mănăstirea de la Argeș, zidind-o pe Ana în zidurile ei.

Căsătorit cu Ana de Racoviță din înalța aristocrație românească, prieten apropiat al Goleștilor, Carol Davila se alătură marilor bărbați ai României. "La 7 iunie 1859, afănd de căsătoria lui Davila, contesa d'Agoult scrie soției acestuia: "Dacă scumpul meu Citta (diminutivul cu care îl alintă) și-a spus că-i iubesc ca pe fiul meu, n-a exagerat într-înamic și își închipui că de mult mă mișcă fericirea lui". (Magazin istoric nr. 58/1972). Fiul lor, Alexandru Davila, scriitor dramatic, compune cea mai tulburătoare piesă istorică *Vlaicu Vodă*, demascând acțiunile dușmanoase, străine de neam și credința strămoșească ale Doamnei Clara și relevând curătenia sufletească și devotamentul tăranului român Gruiu.

După nașterea acestui copil, legătura dintre Franz Liszt și contesa d'Agoult a devenit publică fără să fie înscrisă la ofișierul stării civile.

Copiii care s-au născut sunt acum recunoscuți și se bucură de ocrotirea părintească, cu toate că prima grijă este lăsată pe seama bunicilor. Blandine, va deveni soția primului ministru francez, Daniel se va atașa vieții științifice pariziene, iar Cosima, crescută de bunica vieneză, va deveni o germană naționalistă extremistă. După ce divorțează de primul soț, Hans von Bulow, se căsătorește cu prietenul tatălui său, Richard Wagner (mai mic cu doi ani decât Liszt), imprimând operei și concepției acestuia despre artă și cultură o vizionă naționalistă dusă până la șovinism. Când Wagner a reușit să construiască la Bayreuth un teatru destinat spectacolelor cu opere sale, Cosima va conduce cu rigurozitate-i caracteristică atât viața de familie, cât și pe cea desfășurată în teatrul wagnerian.

După anul 1844, Franz Liszt se desparte definitiv de contesa d'Agoult și se stabilește la Weimar, unde transformă casa sa într-un Conservator european. Întreprinde acum o seamă de turnee artistice și aduce de la Petersburg pe contesa Caroline von Wittgenstein care divorțează pentru a deveni tovarășă de viață, tot nelegitimă, a lui Liszt. Contesa era o femeie cultă și îl ajută pe Liszt în compunerile sale teoretice nemuzicale. Fiind primit în Ordinul franciscan, Liszt consideră că haina preoțească îi interzice să fie căsătorit oficial dar o "Doamnă" poate avea pe lângă el așa cum de altfel toți preoții catolici obișnuiesc. Mama sa de la Viena îi scrie în glumă, făcând aluzie la numele lor "deiner letzte List" (ultimul tău sărat), că și-a ce înclinații lumești are.

Cu reședința la Weimar, Liszt împreună cu marele său prieten R. Wagner pun bazele așa zise "Nouă școală muzicală germană", ce se opunea celei conservatoare susținute de Schumann, Mendelssohn-Bartholdy, apoi Joachim și Brahms. Primește vizita secretă a lui Wagner la Weimar în 1849 când acesta trebuia să fugă din fața autorităților după ce participase la Revoluția lui Bacău din la Dresda. Liszt îi acordă sprijin moral dar mai ales material ca să ajungă în Elveția.

În vara anului 1866 pleacă la Bayreuth să susțină moralul fiicei sale Cosima, rămasă văduvă din 1883, și să-și îmbrățișeze nepoții, dar se imbolnăvește pe drum și moare la 31 iulie 1866 la Bayreuth. Este înmormântat tot acolo, la dorința sa exprimată mai înainte, ca să fie înhumat acolo unde moare, considerând că aparține pământului de peste tot și nu unei anumite zone geografice.

La moartea lui Carol Davila, în 1884, într-un articol de ziari din București se putea citi: "Nu voi ridica aici vălul transparent care îi acoperă copilăria. Știm cu toții numele femeii ilustre care i-a dat viața și numele de zece ori mai celebru al bătrânlui care va plângă în aceste clipe, când va afla starea fatală".

FRANZ LISZT - CAROL DAVILA

Prof. univ. LIVIU BRUMARIU

limba franceză, obișnuită să spună că îi vine mai ușor să se exprime în această limbă decât în limba maternă (germană).

Franz Liszt s-a născut la 22 octombrie 1811 în localitatea Raiding, Comitatul Oedenburg unde tatăl său Adam Liszt era administratorul unei moșii din vastele latifundii aparținând casei principale austriecă care semna "von Esterhazy". La înscriserea nouului sănătău, notarul ungur de la primărie l-a trecut în registrul în formula maghiară Liszt care se pronunță identic cu cea germană List.

În limba germană List înseamnă viclean (viețenie) și retetă (retetă). În părțile Austriei și Germaniei de Sud numele de List este încă foarte frecvent.

În limba maghiară, Liszt înseamnă faină și nu este purtat de nici o familie din întreaga Ungarie, nefiind specific onomasticii maghiare.

Mama lui Liszt s-a numit Ana Lager și era originară din Krems de prin împrejurimile Vienei.

Constatând la copil aptitudini muzicale, părinții îl încredințează la doi dintre cei mai de seamă pedagogi în domeniul muzical; Karl Czerny și Antonio Salieri, cel care l-a învățat și pe Beethoven (care mai era în viață) și l-a dușmănit de moarte pe Mozart.

În toamna anului 1823 (pe când avea 12 ani), "copilul minune" pentru că așa era considerat, se stabilește la Paris, unde ascultă sfaturile muzicienilor Reich și Päer, însușindu-și pe lângă cunoștințele muzicale și o seamă de date din domeniul literaturii, filosofiei, artele plastice, devenind unul dintre oamenii de mare cultură ai vremii, considerat "unul din eroii cei mai semnificativi ai romantismului francez". Toate scrierile sale fiind în

bine limba germană, fiind ea limba Curții imperiale încât nu a trebuit să se obosească să învețe. "Prin repertoriul și metoda de predare întrebunătățe, Liszt a imprimat o orientare germană, în școală muzicală ungă" - spuneau muzicienii autohtoni care îl acuzau că "este în slujba politicii de germanizare, practicată de Austria în Ungaria". Deci, cam așa se prezenta corifeul "Școlii naționale maghiare".

Frecventând cercurile lumii alese din Capitala Franței, Liszt cunoaște și se apropie de scriitorul conteșă d'Agoult. Din legătura dintre cei doi s-a născut în anul 1832 un băiat care nu trebuia dat în vîltag, întrucât contesa nu era divorțată de soțul ei. Copilul a fost botezat la mănăstirea d'Avila de lângă Parma, primind numele de Charles, Antoine, François, d'Avila pentru că nu trebuia să poarte numele de familie al părinților. Tânărul crescut mai mult de bunica franceză, iar din umbra cu dragoste și grijă părinților ce nu se arătau pe față, a terminat Facultatea de medicină din Paris, iar atunci când domnitorul Barbu Știrbei cere guvernului francez să-i trimítă un Tânăr medic, care să organizeze serviciul medical al oștirii, sortii cad pe acest Tânăr care debarcă la Giurgiu, în ziua de 13 martie 1853. "Niciodată în față vreunei autorități, Charles, Antoine, François Davila nu a prezentat actul său de naștere; avea mai multe diplome dar indicațiile lor erau destul de confuze" (Magazin istoric nr. 58/1972).

La București Tânărul medic se va numi Carol Davila, impunându-se treptat ca specialist, ca organizator-intemeitor de școală, patriot, participant la războiul de independență (1877), ca om, soț și părinte.

CONSILIERII ÎN FILOSOFIA ROMÂNEASCĂ - ALTĂ DATĂ ȘI ACUM

Prof.univ.dr. GH.AL. CAZAN

Istoria devastărilor istoriei românilor nu s-a scris încă. Tot astfel nu s-a scris, nici măcar în linii generale, cu toate că încercări notabile s-au făcut încă înainte de decembrie 1989, istoria marilor mutilări ale filosofiei românești săvârsite după 23 august 1944 de forțe deopotrivă profund antinatională și antifilosofice.

Orice retrospectivă, mai ales a perioadei dintre 1944 și 1965 (1960?), va trebui să ia în considerație, pentru a ajunge la reprezentări cât mai exacte și cât mai apropiate de adevărata natură a fenomenelor petrecute, acțiunea, congejată uneori, aparent disparătoare, a altor factori.

Fără îndoială, în rândul acestor factori se înscrise, mai întâi, nu însă și în ordinea factorilor cu putere decisivă, forța externă, presiunea neîncercată a ideologilor sovietici și a ideologiei sovietice. Această presiune s-a exercitat zilnic și, ca să întrebuiam o expresie bine cunoscută, ceas cu ceas, asupra a tot ce putea fi rostire și suflare filosofică, exercițiu de filosofie, încercare de acest gen ce avea rostul, dorința sau pretenția de a ieși în lume în forma pe care o considera adevarată.

Pentru explicitare, nu este de prisos să amintesc că tiparul era tot atât de strănic supraveghetă, ca și catedra universitară, că revistele erau controlate cu același ochi sever care se rotea și peste edituri, redacții, săli de spectacole, cabine de radio, ziare etc.

Un Dumnezeu nou, închipuit, lacom, hapsân, dotat cu o vedere pe care și-o închipuia ca una a adevărului și a justiției, producea ravagii în toate straturile culturii. Cei din generația acelor ani își amintesc cum în domeniul filosofiei se exercita supravegherea asupra ceea ce se cheme "citatea lectiei", cu alte cuvinte, prezintarea de către profesor etc. a prelegerii universitare. Tabloul acelor prelegeri de filosofie, socialistă și științifică, economie politică trebuie să fi fost - personal nu l-am trăit - pe căt de hilar, pe atât de umilitor pentru profesorul român și, desigur, extrem de plăcut pentru forța de supraveghere.

Era, pe atunci, vremea când filosofia, cultura, istoria, în fine, tot ce era românesc, erau "nevoite" să suporte monitorizarea. Îi putem zice sovietizării de atunci monitorizare, adică ne-o putem reprezenta și trebuie să ne-o reprezentăm, ca supraveghere a tot ceea ce se întâmplă. Acea supraveghere avea rostul de a transforma astfel ce era, încât să convină monitorului. Mai mult, același proces trebuia să transforme datul românesc într-un dat care nu doar să se asemene, ci chiar să se identifice cu acela al noului stăpân. Atâtă doar că nou stăpân se prezinta pe sine ca eliberator, libertate, adevărata conștiință, știință perfectă, lumina pură, viață perfect omenească etc.

Să ne imaginăm că, de pildă, D.D. Roșca era asistat la prelegerile lui de Istoria filosofiei de către un obscur lector sovietic. N-a pictat nimănii imaginea de atunci dar și-o poate imagina fiecare: D.D. Roșca, la catedră, lângă el consilierul căruia nu i se spunea monitor, dar monitor era; D.D. Roșca citea cu voce tare lectia, consilierul citea și el, dar în gând, aceeași lectie. Consilierul, monitorul de atunci, trebuie să fi trăit o veritabilă stare de beatitudine la constatarea că universitarul român, care și susținea

teza de doctorat la Sorbona, știa să lege literele și să pronunțe cuvinte. Tabloul a fost real. El a fost și general. Catedrele erau împânzite de consilieri - monitori, de supraviețuitori care considerau inteligența românească fie ca preșcolară, fie ca inexistentă, fie ca una care trebuie îndeaproape supraveghetă; de fapt, o considerau în toate aceste trei ipostaze. Presiunea externă era însă "științifică". Ar fi și absurd și nepractic ca azi să considerăm altfel, pentru că, realmente, ea și cunoștea bine, exact și temeinic scopurile.

De unde știa, ea, această fantomă devenită cea mai dură dintre realități, despre ce să vorbească? Putea să nu știe nimic despre nimenei și nici n-a știut un timp, decât vag. În schimb, ea și cunoștea meseria; să-a așezat la catedră, și din locul acela toată suflarea filosofică a fost transformată în soldat, căruia i s-a dat un ordin precis, dar și care, firește, trebuie executat. și a fost, în general, executat, pentru că cei care ar fi putut refuza executarea ordinului se aflau deja dincolo de catedră, adică fuseseră scoși din învățământ, la reforma din 1948 - care, pe alt plan, a avut o însemnatate absolut remarcabilă pentru societatea românească.

Consilierul și stăpânul său luaseră în calcul multitudinea metodelor de presiune, începând de la o ineficientă superioritate spiritual-metodologică a sa și mergând până la întrebuițarea mijloacelor materiale care tîntea, de cele mai multe ori, condiția de existență a supraveghetului. Consilierii aveau să dispară odată - dacă nu chiar mai devreme - cu părăsirea țării de către trupele sovietice. și totuși, după plecarea lor, hătuiala și denaturarea filosofiei românești au continuat. În unele cazuri ele chiar au sporit. Oricum, dacă până la dispariția consilierilor supradeștepți, înzestrati cu alte calități cultural-spirituale decât ceilalți oameni, ivirea torturii era atribuită lor, după ce ei n-au mai fost, tortura a rămas. Călăul nu mai era cel din afară. El era "al nostru", "de-al nostru", "dinlăuntru".

Adeseori ne place să credem, suntem chiar conviști, că tot ce este rău în țară vine din afară, de la străini. Părerea mea este că multe dintre nenorocirile care ne-au lovit nu s-ar fi întâmplat dacă n-am fi avut agenți (vorba lui Aristotel!) interni. Causa causorum a marilor răstălcări ale filosofiei românești, elementul rău, în cel mai autentic sens al răului, a fost aici și de aici.

Sluga obedientă a stăpânlui, urechea pleoștită către vorba rostită de stăpân, ochiul care privește permanent figura dominatorului, toate organele slugii s-au pus în slujba stăpânlui pentru a-l prezenta ca Adevăr. După ce stăpânul și-a luat ce putea să ia de aici, a lăsat în urma sa conștiința lui, pe care o transfease slugii. Astfel, sluga devine, ea, stăpân. Iar când sluga devine stăpân, tortura ia proporții, voința de nimicire crește.

Repercusiunile acestei stări asupra filosofiei românești au fost dezastruoase.

Factorul de date, cel intern, merită să fie privit mai îndeaproape. Să-l privim fără sfială. Pentru că el reapare, din când în când, nu sub formă de strigoi, ci în trup și în toate acele organe care l-au definit, cândva, ca slugă.

BUCUREȘTI - CAPITALA TEATRULUI EUROPEAN

**AL 4 LEA FESTIVAL
UNIUNII TEATRELOR DIN EUROPA**

**PICCOLO TEATRO
TEATRO d'EUROPA
Milano**

*

**ODEON
THÉÂTRE de l'EUROPE
Paris**

*

**TEATRE LLIURE
Barcelona**

*

**KUNGLIGA
DRAMATISKA
TEATERN
Stockholm**

*

**TEATRUL
BULANDRA
București**

*

**DÜSSELDORFER
SCHAUSPIELHAUS
Düsseldorf**

*

**BERLINER
ENSEMBLE
Berlin**

*

**KATONA JÓZSEF
SZÍNHÁZ
Budapest**

*

**MALY TEATR
St. Petersburg**

*

**STARY TEATR
Cracovia**

*

**CHEEK BY JOWL
London**

În perioada 17 octombrie - 26 noiembrie 1995, București, prin Teatrul "Bulandra", sunt gazda unui eveniment artistic memorabil: Al 4-lea Festival al Uniunii Teatrelor din Europa. Această asociație reunește 14 teatre, printre care și Teatrul "Bulandra", condus de Virgil Ogăsanu, având drept scop lupta împotriva contaminării reprezentate de societățile de consum și pentru apărarea ideilor artistice cele mai reprezentative pentru imaginea Europei de mărine. Președinte al Uniunii Teatrelor din Europa este în prezent Giorgio Strehler, considerat unul dintre cei mai mari regizori din secolul nostru și care urmează să sosescă la București, ca regizor al spectacolului cu Insula sclavilor de Marivaux, prezentat în deschiderea acestui festival de Teatrul Piccolo din Milano.

11 dintre cele 14 teatre membre ale Uniunii Teatrelor din Europa, reprezentând cele mai mari companii dramatice continentale, vor susține 16 spectacole, cu 34 de reprezentații, pe scenele de la Bulandra, Odeon, Național și pe scena Operei Române. Pe durata festivalului, la Centrul de presă din str. Batiștei sunt vernisate expoziții retrospective ale unor dintre cele mai renumite companii teatrale europene și au loc successive întâlniri cu actori și regizori.

Prima întâlnire de acest gen a avut loc cu actori ai Teatrului Piccolo din Milano, care au fost și primii oaspeți ai festivalului cu piesa Insula sclavilor. Actorii Maria Pamela Villoresi, Laura Marinoni, Renato Dincarmine, Leonardo De Colle au mărturisit emoția întâlnirii sau reîntâlnirii cu Capitala României, cu teatrul bucureștean binecunoscut și apreciat în Europa, fiind, totodată, de acord că prezența la Festivalul de la București a trupei milaneze este un semn că granițele geografice, artificial blocate timp de decenii, pot fi, iată, depășite prin puterea artei. A teatrului mai cu seamă, despre care magicianul Giorgio Strehler spunea că reprezintă "inima civilizației" și "o mare găseștiță a lui homo sapiens".

Actorii italieni au înfățișat

ziariștilor români, prezenți la amintita întâlnire, condiția materială grea în care și desfășoară activitatea trupei italiene de teatru, lipsa unei strategii de politică a culturii, din pricina căreia au cel mai mult de suferit tinerii actori, deși printre ei sunt numeroase talente remarcabile. "Nu talentele lipsesc în Italia, ci o coerență a demersului cultural, cu resursele financiare de rigoare". În posida acestor condiții, Teatrul Piccolo din Milano s-a impus sub conducerea artistică a lui Giorgio Strehler. Din 1947, anul creării sale, Teatrul Piccolo a prezentat peste 200 de spectacole (cu peste 15.000 de reprezentații), majoritatea regizate de Strehler, cu accent pe teatrul clasic, ca și pe cel contemporan, expresie a unei societăți în mișcare. Goldoni, Gorki, Calderon de la Barca, Shakespeare, Pirandello, Brecht reprezintă punctele de referință ale unui univers artistic în continuă expansiune.

Si asemenea veritabile colovii pe teme artistice sunt așteptate să aibă loc cu participarea și a altor teatre, respectiv Odeon din Paris, Berliner Ensemble, Teatrul Regal din Stockholm, Deutsches Teater din Berlin, Stary Teatr din Cracovia, Malai Teatr din Petersburg, "Cheek by Jowl" din Londra și altele. Teatrul "Bulandra", gazda festivalului, este prezent cu patru montări: "Patul lui Procust", în regia Cătălinei Buzoianu, după romanul lui Camil Petrescu; "Iulius Cezar" de Shakespeare, spectacol semnat de Alexandru Darie; "Wojzeck" de G. Büchner, în regia lui Tompa Gabor; "Șase personaje în căutarea unui actor" de Pirandello, în regia Cătălinei Buzoianu.

Avea dreptate Virgil Ogăsanu, directorul instituției gazdă, să-și exprime convingerea, la conferința de presă ce a premiers deschiderea festivalului, că această manifestare artistică, de nivel continental, se va înscrie ca un eveniment de însemnatate deosebită în istoria universală a teatrului.

MIHAI IORDĂNESCU

CULTURA DEMOCRATIEI SI STATUL DE DREPT

(Continuare din pag. 1)

În spiritul judecătorilor de valoare asupra proceselor tranzitiei, invocate anterior - și care aparțin unui social-democrat convins - în societate, "ca să fii eficient, își sunt indispensabile anumite virtuți civice, inclusiv un comportament civilizat și încredere în sine. Iată o față a societății civile care nu poate fi constituită cu nici un chip; ea trebuie să crească și acest lucru nu se poate realiza într-un anotimp sau pe durata mandatului unui parlament".¹⁾ Autorul anticipa, imediat după "lanțul revoluționar din Est", că pe drumul democrației pot să urmeze eșecuri și dezamăgiri, stări prelungite de confuzie și dezorientare iar aceasta nu numai și nu doar în ce privește masele, ci și pe liderii politici, fie ei la putere sau în opoziție care, tocmai datorită inconsistenței culturii politice, dar și unor interese de grup, pot "deturna" promisiunile democrației, pot imprima mult doritei ordini de drept, menite a înlocui excesele centralismului autoritarist, un curs oscilant, o moralitate publică mai apropiată de voluntarism, de anarhie și elitism îngust decât de democrație autentică, obiectivitatea socială și competența conjugată cu interesele generale.

În ce privește experiența românească, este dezirabil a crede și spera - fapt justificat social-politic - în configurația certă a unui drum al tranzitiei prin și pentru democrație; o democrație adoptată ca necesitate istorică și adaptabilită ființei și intereselor poporului român, receptivității sale față de valorile unei ordini sociale a libertăților și îndatoririlor constituțional enunțate și consecvent aplicate.

În această privință, se poate spune că tocmai caracterul democratic al Constituției actuale, constituirea, pe baza ei, a noilor mecanisme de conducere socială și de integrare a cetățeanului în societate se arată a fi o fertilă școală nouă, generatoare, dar și regeneratoare, a culturii democrației în respectul legilor. Prevederile potrivit căror "cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări" și "nimeni nu este mai presus de lege" (art. 16) dau, principal, consistență ne-cesară, vieții democratice, stimu-

lează civilizația libertăților și îndatoririlor fundamentale.

Se înțelege însă că de aici, de la perspectiva și posibilitatea unei asemenea manifestări ideale a democrației la practica socială imediată nu s-a putut și nu se poate ajunge, la noi, ca și în alte părți ale lumii, în mod automat. Anumite interese, stări socio-affective, nivelurile diferite de educație și cultură civică, atitudinea subiectivă și voluntaristă față de legi au generat și generează disfuncționalități reale iar uneori periculoase piedici în calea funcționării organismului social, în ansamblu sau în unul sau altul din componente sale. Este suficient să amintim, în această ordine de idei, atitudinea evident tendențios separatistă a unei formațiuni politice ca U.D.M.R., care îndeamnă la nesupunere civică față de Legea Învățământului, o lege al cărei caracter democratic, umanist, modern și european nu mai trebuie pe larg explicat, mai ales oamenilor de bună credință.

Pentru a opera exemplificări în același domeniu, ar fi de amintit că atitudinea de nerespectare a legii, indiferent de motivatie, arată o înțelegere subiectivistă a normelor și principiilor democrației. Este, printre altele, cazul nerespectării prevederilor Legii 88/1993 privind evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ. Am concretizat un asemenea aspect în presă, arătând cum, în cazul Universității "Spiru Haret", unele "decizii" ale C.N.E.A.A. au fost în mod vădit viciate de tentația vetustă de a "reinterpreta legea", fără a mai menționa consecințele încălcării unora din prevederile acesteia.²⁾

Nu începe îndoială că între afirmarea efectivă a statului de drept, cu consecințe benefice pentru cetățean și societate, și dezvoltarea culturii civice, a culturii democrației, ca atribute ale individului și colectivității, există multiple legături de intercondiționare activă.

1) Ralf Dahrendorf, *Reflecții asupra revoluției din Europa*, "Humanitas", București, 1993, pag. 90.

2) Idem, pag. 93-94.

3) Idem, p. 93.

4) A se vedea ziarul "Adevărul", 19 septembrie 1995, precum și "Curierul național", 5 octombrie 1995.

În momentul de față, datorită prestigiului Fundației, al personalităților științifice participante și condițiilor foarte bune oferte, a apărut posibilitatea să gândim noi orientări ale planului de cercetare al Fundației. Este vorba de a aborda și rezolva teme de cercetare cu o incontestabilă contribuție la cunoașterea științifică, la progresul societății umane, teme care să satisfacă, prin aceasta, exigenta unor teme incluse în Programul național de cercetare. Totodată, este necesar să se creeze posibilitatea ca asemenea teme să se bazzeze și pe alte surse de finanțare, din afară Fundației.

Așa se face că, după un început modest, prin contracte economice de 4-5 milioane, în perioada 1994-1995, în acest an, un colectiv condus de prof. dr. Aurelian Bondrea a încheiat cu Ministerul Cercetării și Tehnologiei un contract pentru tema "Identitate etnospirituală și patrimoniu național. Diagnoză sociologică", inclusă în Programul Național de cercetare, în valoare de 100 milioane lei.

În ce privește perioada 1996-1999, s-au declanșat eforturile vizând introducerea în Programul Național de cercetare a "Enciclopediei performanțelor românești în secolul XX" pentru domeniile: Artă, Literatură, Lingvistică, Învățământ și Educație, Drept, Istorie, Diplomatie, Sociologie, Filosofie, Logică, Psihologie, Geografie, Economie, Medicină, Matematică, Biologie, Fizică, Chimie, Științe Tehnice și Tehnologice, Construcții și Arhitectură și, implicit, contractarea acestor activități cu Ministerul Cercetării și Tehnologiei pentru a se obține o finanțare suplimentară față de cea asigurată cu generozitate de Fundația "România de Mâine", dar insuficientă pentru finanțarea unei asemenea lucrării, de mare amploare și deosebit interes național.

Elaborarea unei Encyclopédie a performanțelor românești în secolul XX reprezintă un necesar și remarcabil act de continuitate și prestigiu al spiritualității românești. Dacă istoria obiectivă a României asigură infuzia de patriotism și resursele inepuizabile ale viitoarelor acte de glorie, Encyclopédia performanțelor românești se constituie, în primul rând, într-un argument privind talentul, inspirația și contribuția inconștientă ale intelectualității românești la tezaurul universal al cunoașterii culturii și artei și, în al doilea rând, în document eficient și obiectiv pentru combaterea conceptelor și opinioilor care, din interes obscur, vor să dilueze și denigreze faptele de cultură, artă și știință ce sunt o parte com-

ponentă a mândriei și prestigiului românilor.

Îată de ce un colectiv din cadrul Fundației "România de Mâine", impulsivat de regretul scriitor Paul Anghel și sprijinit financiar și moral de conducerea Fundației, a luat inițiativa de a elabora "Encyclopédia performanțelor românești în secolul XX".

Principiile fundamentale de la care au pornit inițiatorii săi au fost următoarele: a) Rigoare și obiectivitate științifică în selecție și prezentația performanțelor, cu o totală abandonare a oricără distorsiuni politice. b) Responsabilitatea dar și independență totală a autorilor. c) Asigurarea unei editări unitare, prin elaborarea unui "ghid".

Analiza situației existente în România în ceea ce privește elaborarea și tipărirea unor volume encyclopédice arată faptul că, deși există publicații și cărți care au prezentat realizările științifice ale unor mari personalități sau performanțe obținute în cele 22 de domenii pe care le are în vedere Fundația, totuși, scopul pe care și-l propune prezinta encyclopédie atât prin vastitatea sa, cât și prin caracterul său unitar este departe de a fi atins de una sau de ansamblul tuturor publicațiilor encyclopédice din lara noastră.

Definirea lucrării ca encyclopédie a performanțelor a provocat multe discuții în cadrul colectivului de inițiere și al colectivului coordonatorilor de domenii. Conceptul de performanță pe trebuji, desigur, să fie adaptat la specificul fiecărui domeniu, la realitățile secolului XX și ale evenimentelor istorice și sociale care au avut loc în acest secol în România. Performanța a fost, în aceste condiții, acceptată ca descoperire, realizare, fapt, eveniment care se detășează prin importanță, semnificație și rolul său în creșterea prestigiului spiritualității naționale, în progresul pe care-l impune pe plan național și mondial.

Intrarea într-un asemenea cadru, mai amplu, mai sigur și responsabil, al desfășurării activității de cercetare din Fundația "România de Mâine" impune, pe de o parte, elaborarea unor studii mult mai complexe, iar pe de altă parte, respectarea în totalitate a prevederilor și termenelor contracurante.

Forța de excepție definită prin numărul mare de personalități cu rezultate de vîrf în cercetarea științifică de care dispune Fundația "România de Mâine" ne dă certitudinea că, într-un asemenea cadru, obiectivele finale și îndrăznețe ale planului de cercetare vor fi îndeplinite.

ca, dimpotrivă, în cadrul organizării politice, elita politică se constituie în elită biocratică, ale cărei interese se opun intereselor celorlalte categorii și grupurilor sociale".

Alți reprezentanți ai doctrinelor politice ai secolului nostru, precum Vilfredo Pareto, Roberto Michels, Max Weber, dezvoltă substanțial elitismul politic, care se structurează în trei concepte fundamentale: clasa politică, formula politică, elita virtuoasă. Pentru amintirii doctrinarii, criteriu predominant care conduce la formarea clasei politice constă în aptitudinea de a conduce, în capacitatea sa creațoare. O clasă politică, în viziunea lor, nu este o clasă proprietară, ci o clasă guvernantă pe temeiul forței. Orice clasă politică este determinată, în concepția lor, de formula politică, iar aceasta, la rândul ei, este determinată în mod obiectiv de nivelul dezvoltării sociale generale.

Cel ce a dat o orientare inedită teoriei elitismului a fost Max Weber, care a elaborat teoria "charismei", prin care prefigurează elementele de bază ale "mitului führerului". În esență sa, "charisma" weberiană reprezintă "o calitate personală extraordinară, irațională, întrupată într-o persoană de tip profetic". Prin "charisma" - scrie M. Weber - trebuie să se înțeleagă o calitate considerată extraordinară ... care este atribuită unei persoane. În același timp, aceasta este considerată ca fiind înzestrată cu forțe și proprietăți supranaturale sau supraumane sau cel puțin excepționale într-o manieră specifică, neaccesibilă altor persoane sau ca fiind prevăzută cu o valoare exemplară și, în consecință, ca fiind "conducătoare".

Exagerând anumite teze, concluzii, virtuți ale elitismului clasic, mai ales în perioada interbelică, în numeroase state europene, anumite curente, precum neoconservatorismul și neofascismul, s-au dorit continuatoare ale acestuia. În ultimele decenii, unii doctrinari ajung la concluzia că, astăzi, gradul de participare a maselor la viața și conducerea social-politică ar scădea, că menirea asigurării unei eficiențe sporite ar reveni într-o măsură și mai mare clasei politice, înzestrată teoretic și metodologic pentru împărtuirea guvernanții societății. De pildă, în acord cu teoria americanului Robert Dahl, inactivitatea, dezinteresul și "apatia politică" a maselor s-ar explica prin caracterul formal al democrației, prin doza de dezamăgire pe care aceasta o provoacă.

Drept urmare, potrivit concluziilor desprinse de Dahl, astăzi dobândește concrete faptul că individul s-ar dovedi tot mai "străin" de spiritul democratic. Pe acest fond, raționează el, se dovedește tot mai îndreptățită și oportună ideea "investiției", de către cetățeni, a elitelor cu "dreptul de a conduce". Aceasta ar avea loc în virtutea recunoașterii "superiorității" acestora.

Realizarea unei corecte relații între afirmarea elitelor și dezvoltarea democrației este pentru România, astăzi, un obiectiv practic fundamental, fiind o condiție de bază a făuririi unui sistem democratic funcțional și autentic, ferit de blocaje și crize, de tot felul de degradări și deviații politicianiste. Formarea unei elite proprii, capabilă să preia destinele țării, să promoveze interesele naționale în perspectiva milenului trei, pentru propulsarea progresului țării în lume, stă de aceea în atenția principalelor partide politice, a societății, în ansamblu, în procesul trecerii la o democrație stabilită și integrată în structurile europene. Problema este aceea de a se înțelege cu claritate faptul că elitele nu se contrapun ireductibil, într-o democrație, zeului acesteia - poporul. Democrația și elitele sunt, în consecință, categorii politologice complementare, care se condiționează reciproc în progresul unitar al societății.

Relația democrație - elitism

Prof.dr. MARIN VOICULESCU

Elitismul politic, ca viziune, a apărut în secolul al XIX-lea, prezentându-se desemnat, după mai toți adepuii săi, sistemul de idei social-politice ce susține că, în orice societate, sarcina conducerii vieții sociale ar reveni în mod firesc și determinant unui grup restrâns de oameni "aleși", superior dotati, constituind elita societății.

Cunoscutul filosof Ortega Y. Gasset aprecia că destinul maselor ar fi acela de a fi stăpâni; atunci când acestea se răscoală, ele se răscoală împotriva propriului destin. Potrivit acestui formule, elitele sunt creațoare de istorie, dominând în mod total masele, iar masele sunt dominate în mod fatal. La rândul său, Thomas Carlyle, apreciat drept reprezentant al elitismului romantic englez, consideră că istoria a fost și este produsul acțiunilor exceptionale a eroilor - inițiatorilor de religii, reformatorii religiilor, marii comandanți de oști, adică "suprăoamenii". În același spirit, filosoful german Friedrich Nietzsche consideră că elitismul, organicist, biologic și rasist pornește de la premisa că lupta pentru existență și selecția naturală ar fi legile fundamentale și ale societății și istoriei; acestea, apreciază el, ar conduce treptat la selecția "elitelor viguroase" și a

"suprăomului". Unul dintre ctitorii doctrinelor elitiste este italianul Gaetano Mosca, care în lucrarea sa *Teoria dei Governi e Governo parlamentare* (Torino, Laescher, 1984) precizează: "Printre tendințele și faptele constante care se găsesc în toate organisme politice există unul a cărui evidență poate fi cu ușurință manifest în toate: în toate societățile, începând de la cele mai slab dezvoltate și care de-abia au ajuns la originile civilizației până la cele mai culte și mai puternice, există două clase de persoane: una a guvernărilor și cealaltă a guvernaților". Rațiunea elitismului ar sta, după doctrinarul italian, în aceea că eficiența efortului maselor rezidă în conducerea lor de către minoritatea instruită.

Sociologul francez contemporan Alain Touraine, analizând problema elitismului, mai exact natura acestuia, distinge în termeni fermi elita politică de elita tehnică. În acest sens, el subliniază că "în ambele cazuri, elita politică este, concomitent, o funcție și un grup. În primul caz, autonomia

CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ LA FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

(Continuare din pag. 1)

Dintre temele care urmăresc un asemenea obiectiv vom menționa următoarele: Studii de patologie comparată privind influența factorilor de mediu și a efectelor poluanților asupra animalelor și oamenilor (Facultatea de Medicină Veterinară); Iraționalism în perioada interbelică (Facultatea de Filosofie și Jurnalistică); Evoluții în sfera comportamentului și mentalităților în perioada de tranzitie (Facultatea de Sociologie-Psihologie); Autohtonii și migratori în spațiu carpat-montan în sec. VI-VII d.H. (Bacău); Noi date privind creștinismul la Est de Carpați în sec. VI-VII d.H. (Bacău); Factorul uman în managementul societăților comerciale în etapa de tranzitie în economia de piață (Brașov); Studii privind conformația macromoleculelor (Cluj-Napoca); Abordări noi în teoria economică (Iași).

Legionarismul: întuneric, tristețe și sânge

Prof.dr. GHEORGHE I. IONIȚĂ

Se vor împlini, în curând, 55 de ani de la cumplitele asasinate politice - și nu numai politice-comise cu sânge rece de exponentii răului adăpostit în substraturile societății românești - legionarii. Acelor abominabile crime - înregistrate după altele anterior săvârșite - să ne gândim, de pildă, la I.G. Duca și Armand Călinescu, titani ai vieții politice românești interbelice - le-au căzut victime nume de excepțională rezonanță în viața României, în cultura și civilizația noastră și, chiar mai mult decât alții, în sferele Universului. Dând curs patimilor și instinctelor nesatisfăcute, îngărămădile - ani în sir - în hrubele întunericul verde, legionarii și slugile lor plătite i-au răpus pe Nicolae Iorga, pe Virgil Madgearu, pe Victor Iamandi, pe generalul Gheorghe Argeșeanu și pe alții, lista putând fi mult continuată cu nume de aleasă sonoritate.

Crimele erau săvârșite de banișorii legionare cu asentimentul și încurajarea Germaniei hitleriste. Himmler, și scria, de pildă, lui Horia Sima, la 6 septembrie 1940: "Pentru mine, în calitate de Reichsführer S.S. și sef al poliției germane, se înțelege de la sine că voi da în orice privință concursul meu, atât cu sfatul, cât și cu fapta, statului român și mișcării legionare."

S-a spus adeseori - și pe bună dreptate - că, dacă în plan politic, devierile conștiente ale Gărzii de Fier au culminat în aşa-zisul guvern legionar de la Viena, din toamna anului 1944, când tenebroasa organizație s-a identificat total cu cauza hitlerismului împotriva României, în plan moral, lugubra ei criminilitate a atins o culme întru totul condamnabilă în uciderea savantului de faimă mondială Nicolae Iorga, precum și a altor numeroase personalități remarcabile și militanți de seamă ai mișcării democratice și antifasciste din țara noastră.

"Echipele morții" au fost alcătuite întru aceeași cauză, cu aceeași "oameni", au fost instruite să acționeze în același mod și au executat aceleași porunci, precum au mărturisit în fața justiției asasinii, firește, cei care au putut fi prinși. Horia Sima, de altfel, își dădea singur arama pe față în broșura: *Cazul Iorga - Madgearu* (Ed. Carpați, Madrid, 1961), publicată la două decenii după oribilele asasinate, când declară: "Oamenii aceștia erau vinovați și își meritau soarta. Ei trebuiau împușcați". (?)

Precum se vede, declarația aceasta nu era unuia pe care l-a putut să numui doar cincic, ci a unei fiare veritabile, care, după ce și-a imobilizat și omorât prada, n-a nici un fel de reținere și rușine că privește cum o devorează.

S-a spus adeseori - și pe bună dreptate - că Nicolae Iorga, de pildă, spre a ne referi, în chip simbolic, doar la el, a fost nimicit de legionari numai atunci când interesele Germaniei naziste au cerut-o. Răzbunarea legionară a fost numai un pretext pentru a tănu cauza acestei morți, care a zguduit înimă României și nu numai a României. Mizerabilă justificare pe care o propune naivilor instrumentul principal al Gestapo-ului - Horia Sima - în aceeași penibilă broșură, precum că măsura s-ar fi impus pentru că Nicolae Iorga ar fi unelit împotriva Gărzii de Fier - împreună cu Elena Lupescu și cu alții - este revelatoare. Grotecul acestor asocieri de nume numai un obședat cu minte bolnăvicioasă ca Horia Sima putea să-l inventeze. Dacă uciderea lui Nicolae Iorga ar fi fost circumscrisă în sfera răzbunării legionare și nu și-ar fi avut cauza în afară de ea, crima s-ar fi întâmplat încă mai de mult, imediat după dispariția lui Cornelius Zelea Codreanu, când ura ciracilor ardea de nerăbdare să se descase prin țeava revolverelor.

Pentru a-l ucide pe Nicolae Iorga -oricând și oriunde - nu era nevoie de nici o pregătire specială. Era un om care n-avea ce să ascundă și pe care nimeni nu-l păzea. Era un om care, după orele intense de studiu și de creație frenetică,

obișnuia să umble pe jos, totdeauna pe aceleași străzi - spre Universitate, spre Academie sau spre Parlament. Care dintre cetățenii orașului nu cunoșteau aceste plimbări? Nicolae Iorga era, practic, ținta cea mai facilă, la îndemâna oricărui descreter din șirul asasinilor legionari. Și, totuși, în pofta hidoșeniei legionare, prea bine cunoscute și de atâtea ori manifestate, nimeni nu l-a atacat ca să răzbune rezonanță în viața României, în cultura și civilizația noastră și, chiar mai mult decât alții, în sferele Universului. Dând curs patimilor și instinctelor nesatisfăcute, îngărămădile - ani în sir - în hrubele întunericul verde, legionarii și slugile lor plătite i-au răpus pe Nicolae Iorga, pe Virgil Madgearu, pe Victor Iamandi, pe generalul Gheorghe Argeșeanu și pe alții, lista putând fi mult continuată cu nume de aleasă sonoritate.

Inaltă ordine de idei, se știe că au existat în acea vreme și o serie de oameni care, chiar dacă n-au fost răpuși de gloantele legionare, n-au rezistat tensiunilor timpului și celor produse de legionari, mai ales, și au recurs la gestul dureros al sinuciderii. Să ni-l amintim, acum și aici, doar în chip simbolic, pe strălucitul om de cultură, de știință și învățământ Petre Andrei, care, aflat la capătul puterilor, înainte de a-și

curma firul vieții, se adresa familiei sale printre cutremurătoare scrierile-testament, impresionant rezultatul la adresa mișcării legionare din cuprinsul căruia reproducem cu străngere de inimă următoare: "Mi-e greu, mi-e foarte greu să mă despărte de voi și de mama voastră. Împrejurări neatornice mă silesc la această. În sănătatea însă că tatăl vostru nu are nici un fel de vină, nici pată, nici amestec în cele întâmplăte. Nu pot suporta să fiu tărât în mocirlă sub orice formă. Să nu credeți că fug de judecată și de aceea aleg acest mijloc. Nu, dar nu mai am nici o putere asupra celor care mi-au zdruncinat nervii în halul acesta. Am avut altă atitudine decât Garda de Fier, dar nu am prigonit pe nimeni și nu am făcut nici un act urât. Nu pot să fiu însă umilit și degradat. De ce să fiu arestat?"

Dacă aș avea pe sufletul meu o cădă de mică vină și suferi orice, căci aș fi meritat. Dar aș? În cărțile scrise de mine apar clar atitudinea și concepția mea. Voi controlați și veți vedea."

S-a spus adeseori că surgerea timpului poate aduce - și chiar aduce - uitare. Este adevărat. Dar tot atât de adevărat este că nu orice și oricând poate și trebuie să fie uitat. Mai ales când este vorba de pagini

întunecate de tristețe și de sânge, de crime odioase de natura celor pe care le-am amintit. Și mai ales când - după mai bine de o jumătate de secol, ca acum, se încearcă să repuna se repune pe tapet organizări de tip legionar în țara noastră, însotite de activități de cosmetizare și de nerușinare eforturi de scoatere din culpă a celor care în anii '40 - și nu numai - au reușit să însângereză țara, să înfricoșeze tot ceea ce a însemnat suflare, democrație, adânc simțitoare la apărarea bunului renume al țării, la zvârcolirile pe care le trăia România, în încercarea ei de a se smulge de sub imperiul criminal al întunericului verde, de sub cărdășia cu cel de-al III-lea Reich și de sub efectele ducerii la nesfârșit a unui război alături de națiuni, până departe, până la Stalingrad și în alte puncte la fel de îndepărtate din care n-au avut a ne veni decât suferință, umilință de tot felul, pierderi de vieți omenești nevinovate, lacrimi, săracie și dolii nesfârșite.

Dar toate acestea învățăminte triste ale istoriei n-au fost și nu sunt suficiente pentru o categorie abisală care încearcă astăzi a reface rândurile, adesea sub privirile îngăduitoare ale autorităților de stat.

(Va urma)

bilă "noapte a Sfântului Bartolomeu", dezlănțuită în comuna Ip din același județ unde dezașamente de soldați, însotite de maghiari localnici, în acea noapte au scos din casele lor pe toți români, care nu se refugiaseră încă, i-au bătut până la sânge, i-au schinguit, apoi i-au ucis fără nici o remușcare. Au căzut victime acestui odios masacru 157 de români, bărbați și femei, bătrâni și copii nevinovați.

Un alt omor în masă a fost organizat în comuna Mureșanii de Câmpie din județul Cluj, în seara zilei de 23 septembrie 1940, când gradini horthysti au măcelărit groaznic pe preotul român al comunei, împreună cu soția și cei 4 copii, pe soția învățătorului, pe fiica de 4 ani și mama acesteia, pe caniculara bisericii și pe soția acestuia, ca și pe servitora preotului. În total, 12 români au fost uciși. În localitatea Hida, tot în județul Sălaj, o unitate de honvezi a împușcat un învățător și 9 țărani români, prinși pe șosea, și ale căror cadavre au stat pe câmp neîngropate timp de o săptămână. Zguduitoare a fost crima săvârșită de horthysti în Mijloceni Bârgăului din județul Bistrița Năsăud. Aici, după ce horthystii au arestat mai mulți români, i-au forțat apoi să-și sape singuri groapa. În miez de noapte, un ungur ținea felinarul, iar un altul îi împușca, unul căte unul, căzând totuși în groapa săpată de ei. Pe un singur român glonțul nu-l nimerit mortal, acesta aruncându-se în groapă de unde a reușit apoi să fugă. În comuna Sucutard, pe malul lacului de la marginea acestei comune, soldații unguri au executat 4 români după ce i-au bătut cu biciul și i-au sfârtecat cu baioneta. În aceeași zi, de 23 septembrie 1940, au fost ucise și două fete de români. Instigatorul a fost contele Wass, mare moșier în comună, care după 1944 s-a refugiat în SUA, unde "militează" activ pentru acordarea de "drepturi" minorității ungare din România. Ce fel de drepturi? Dreptul cinic de a continua purificarea Transilvaniei de români!

Lista românilor măcelăriți bestiali de horthystii unguri în Ardealul cedat este foarte lungă. De subliniat că numai în perioada 5 septembrie 1940 - 30 octombrie 1941 numărul total al victimelor regimului horthyst de teroare este impresionant: 919 omoruri individuale și în masă, 771 schinguiuri, 3373 de români maltratați, 13559 arestați, 12595 expulzați forțat, peste 200.000 de români refugiați de teama atrocităților ungurești. La toate acestea se adaugă alte 200.000 de cazuri în perioada următoare - 1 noiembrie 1941-23 august 1944. Pe drept cuvânt, într-un material de sinteză, publicat în anul 1942 de guvernul Mareșalului Ion Antonescu, se aprecia: "Populația românească din Transilvania de Nord, care a ajuns din nou sub stăpânirea Ungariei, a trăit și trăiește una din cele mai grele și dureroase încercări ale existenței sale".

De aceea, unica soluție definitivă, cinstită și viabilă a problemelor transilvănenelor, după opinia tuturor acelora care cunoșteau cu adevărat și obiectiv regimul horthyst, bestial și imoral, constă în "reînregIREA Ardealului sub stăpânirea românească în limitele fixate prin Tratatul de la Trianon din 1920". La înșăpăturile acestui act de reînregIRE, recunoscut, de altfel, prin Tratatul de la Paris din 1947, poporul român a avut o contribuție hotărâtoare. Așa încât mesajul Trianon-ului trăiește și va trăi în timp.

MESAJUL UNOR REALITĂȚI DRAMATICE

Dr. AUGUSTIN DEAC

Condițiile istorice în care și-a dus existența și s-a dezvoltat poporul român în această parte a Europei au fost deosebit de vitrege. El a trebuit să reziste de-a lungul multimilenare sale existență în fața nenumăratelor furtuni, să țină piept cotropitorilor, să înfrunte atacul marilor imperii care răvneau la teritoriul și bogățiile sale, urmărind să-l îngrenuncheze. Practicând o politică de forță și dictat, marile puteri, nu o dată, au ciopârțit țara românilor, au provocat războiul de teritoriul ei, rețezând vieții omenești și cauzând distrugeri incalculabile. Împotriva acestor mari nedreptăți, strigătoare la cer, poporul nostru a dus multe lupte grele și a dat multe jertfe. Înfruntând cu un legendar eroism, moștenit de la strămoșii săi autohtoni, vitejii dacii, fără teamă, toate greutățile, găsind în sine forță de rezistență, de însăpătare a aspirațiilor sale de libertate statală și progres, de a rămâne totdeauna el însuși. Un moment de tristă amintire în istoria poporului român, ca, de altfel, a tuturor popoarelor iubitoare de dreptate și echitate, din perioada celui de al doilea război mondial îl reprezentă, după ultimatumul sovietic din iunie 1940, prin care i se răpea România, cu forța, Basarabia, Bucovina de Nord și regiunea Herța, amputarea gravă a teritoriului nord-vestic al României, la 30 august 1940, prin Diktatul fascist de la Viena, impus de Germania nazistă și Italia lui Mussolini, datorită căruia un teritoriu de peste 43.000 km.p. a fost cedat Ungariei horthyste.

După cum se știe, guvernanții de la Budapesta nu s-au împăcat cu recunoașterea de către Tratatul de pace internațional de la Trianon din 20 iunie 1920 a unirii Transilvaniei cu țara mamă-România, hotărâtă de Marea Adunare Națională Constituțială de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. Ei au uneltit tot timpul pentru a reanexa această Dacie de Mijloc, cum era cunoscută în vechime Transilvania. După o intensă și diabolică campanie diplomatică șovinisto-rezisionistă, promovată de guvernanții horthysti în toată perioada interbelică și, îndeobște, în anii 1938-1940 și angajarea oficială de partea Axei Berlin-Roma și îmbătății de succesele agresorilor naziști în Estul și Vestul Europei, când, prin destrămarea Cehoslovaciei în urma primului "arbitraj" de la Viena, din 2 noiembrie 1938, Ungaria aristocratică primea din partea puterilor Axei o parte a teritoriilor Slovaciei și Ucrainei subcarpatice; influență de intrarea în război a Italiei de partea Germaniei hitleriste de capitularea Franței, în vara anului 1940 și de situația grea a României, care în această vreme rămăsese fără nici un sprijin din afară, diplomatic și militar, guver-

por român și-a exprimat hotărârea fermă de a se opune prin forță dictatului și a apăra integritatea teritorială a statului.

De relevat că români din teritoriul cedat nu numai că au fost obligați să suporte o dominanță străină, dar împotriva lor s-a declanșat și o teribilă teroare horthystă. În timpul operațiunilor de ocupare de către armata horthystă a teritoriului românesc cedat, cât și sub administrația vremelnică budapesteană, forțele repressive - armata, poliția, jandarmeria, sprijinite activ de organizațiile paramilitare ale șovinistilor maghiari și secui din teritoriul cedat, au dezlănțuit săngerioase atrocități, adevarăte genociduri etnice împotriva populației românești majoritară cu scopul vădit de a extirpa mai întâi vârfurile conducătoare românești, și anume pe cei cu știință de carte, inteligențial de la orașe, preoții și învățătorii de la sate, pentru ca astfel masele țărănești și muncitorești române, rămând fără conduceri și ocrotitorii lor firești, să poată fi mai ușor maghiarișate și distruse. "Pe acești valahi opincari trebuie să-i extirpăm - se preciza într-un document horthyst al vremii. Vom organiza și o noapte a Sfântului Bartolomeu și vom ucide și copiii în pântecele mamelor lor". Și, într-adevăr, după aceste precepte s-au orientat șovinii, rasiștii horthysti.

Violența extremă, dezlănțuită de armata horthystă în strânsă colaborare cu fasciștii unguri locali, de o crizime ce întrece orice posibilitate de explicare, fiind printre cele mai săngerioase crime din Europa, cu nimic mai prejos decât cele din Spania, Lidice sau Auschwitz, s-a înregistrat la 9 septembrie 1940, în comuna Treznea din județul Sălaj, care s-a soldat cu uciderea în masă a peste o jumătate din populația românească a acestei comune, în total 250 de bărbați, femei, bătrâni și copii sub 12 ani, masacră în chip bestial. În noaptea de 13 spre 14 septembrie 1940 a avut loc o verită-

**REVISTA
OPINIA
națională**

Tiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP
Tipografia F.E.D.

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:

Mariana IONIȚĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

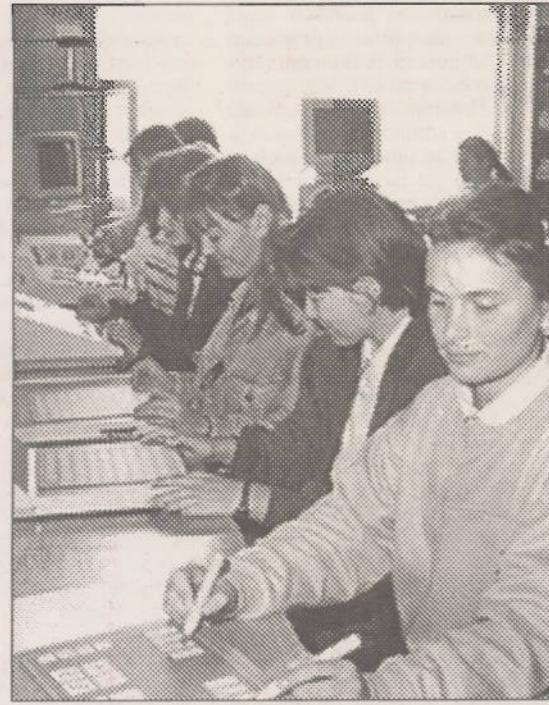
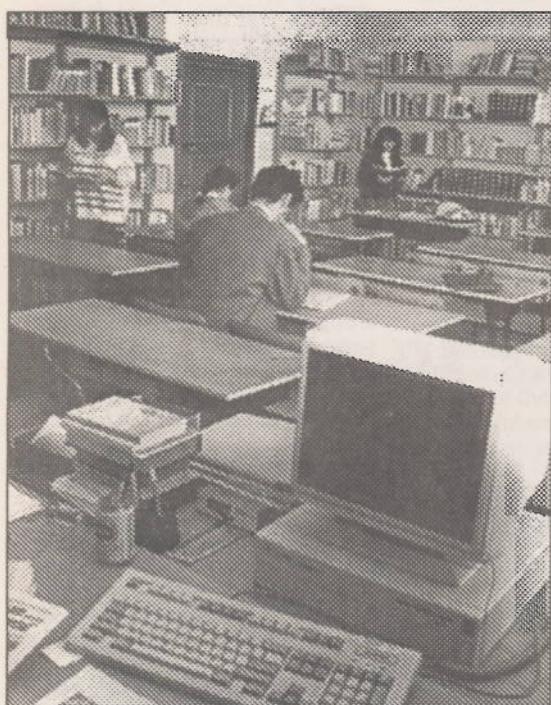
Costul unui abonament trimestrial este de 3000 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispozitive de plată pe adresa: Fundația "România de Mâine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B. Abonamente se pot face și prin oficile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111. Cittori din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, Sect. 1, București - România.

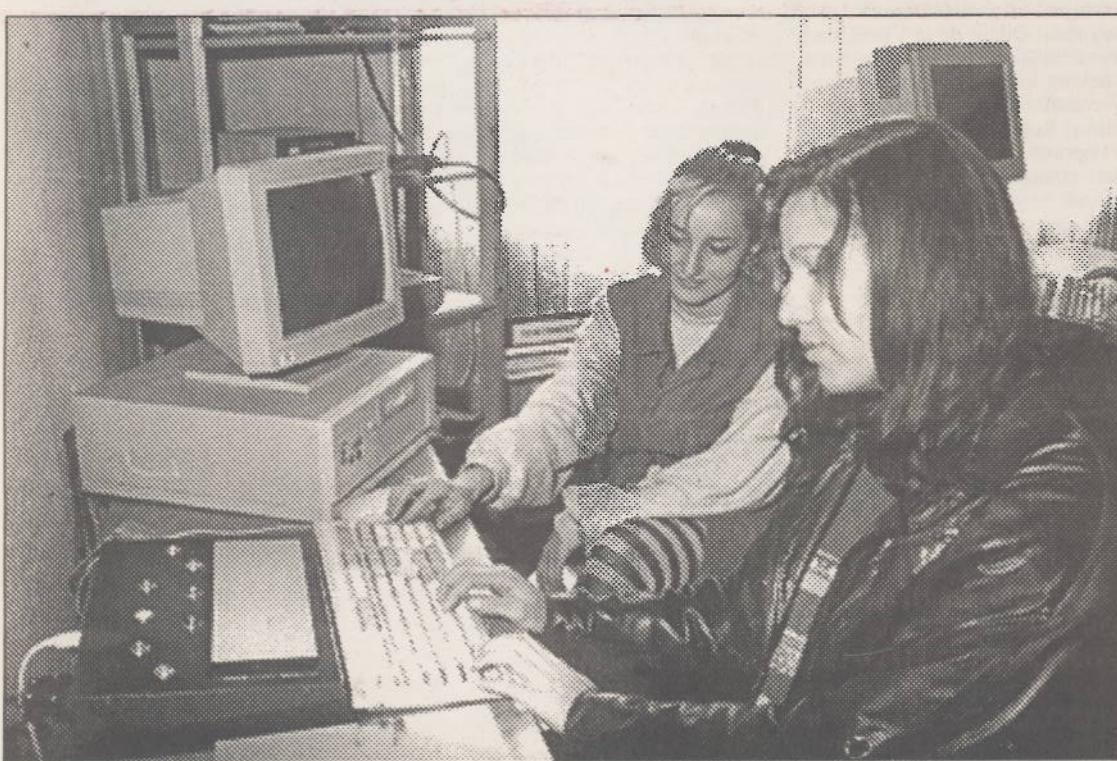
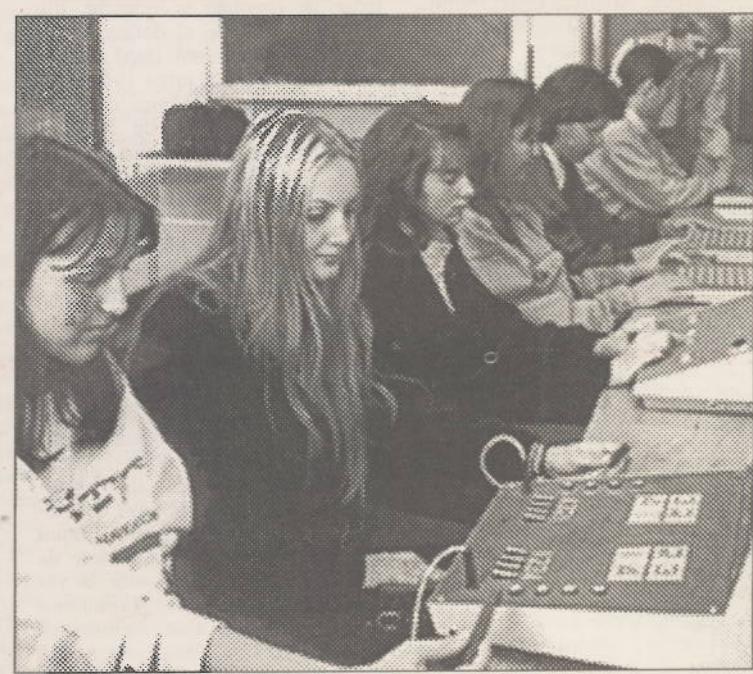
CĂRȚI ȘI APARATE MODERNE, BIBLIOTECI ȘI LABORATOARE LA ÎNDEMÂNA STUDENȚILOR UNIVERSITĂȚII "SPIRU HARET"

BIBLIOTECA
Universității
"Spiru Haret"

Facultatea de Sociologie-Psihologie
LABORATOR
de psihodiagnostic
și
psihologie experimentală

LABORATOR
de informatică,
prelucrarea datelor
și statistică socială

LABORATOR
de tehnoredactare,
prelucrare a datelor rezultate
din sondaje de opinie
și studiul mass media